

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

PERILLISITTÄ KUOLLEIDEN JÄÄMISTÖJEN KÄSITTELY KUNNISSA

Martta Valanta

Opinnäytetyö
Marraskuu 2017
Liiketalouden koulutus
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutus
Oikeudellinen asiantuntijuus

VALANTA MARTTA

Perillisittä kuolleiden jäämistöjen käsittely kunnissa

Opinnäytetyö 63 sivua, joista liitteitä 5 sivua
Marraskuu 2017

Suomessa kuolee vuosittain noin 600 henkilöä, joilla ei kuollessaan ole lakimääräisiä perillisiä. Tällaisten perillisittä kuolleiden henkilöiden perinnöt siirtyvät perintökaaren säännösten mukaisesti valtiolle. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia valtionperintöä ilmiönä sekä erityisesti kuntien näkökulmasta. Lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin valtionperintöjen yleisyyttä Suomessa. Opinnäytetyön tavoite oli lisätä lukijan ymmärrystä aiheesta luomalla eräänlainen opas aiheeseen. Tavoitteena oli myös tutkia, olisiko kuntien käytäntöjä valtionperintöasioissa syytä yhtenäistää.

Valtiokonttori valvoo valtion oikeutta perillisittä kuolleen jäämistöön. Kun henkilö on kuollut, hänen perillensä selvitetään toimittamalla sukuselvitys. Jos sukuselvityksessä ei löydetä perillisiä, sen, jonka hoidossa perittävän kuolinpesä on, tulee ilmoittaa asiasta Valtiokonttorille. Kaikkea valtiolle tullutta perillisittä kuolleiden omaisuutta ei kuitenkaan pysytetä valtiolla: ainoastaan suoraan luonnonsuojelualueiksi tai Puolustusvoimien käyttöön soveltuvat kiinteistöt, julkisiin taidekokoelmiin tai museoon sopiva irtaimisto sekä osa huomattavista rahavaroista. Perillisittä kuolleen läheisten ja kunnan, jossa perittävä on viimeksi asunut tai jossa sijaitsee tämän omistamaa kiinteää omaisuutta, on mahdollista hakea perittävän omaisuuden sitä osaa, joka on jäänyt jäljelle valtiolla pysyttämisen jälkeen. Hakemus tulee toimittaa Valtiokonttorille. Kunnille luovutetaan vuosittain yli puolet valtionperintönä saaduista. Perittävän läheiset saavat yleensä noin kymmenyksen valtionperintövaroista ja valtiolla pysytetään vuosittain noin kolmannes perillisittä kuolleiden omaisuudesta.

Kuntien käytännöt valtionjäämistösaantojen suhteen poikkeavat osa-alueittain melko paljon toisistaan. Yleensä valtionperintöasioiden hoitamisesta ja valmistelusta kunnan sisällä vastaa kaupunginlakimies. Saadut perintövarat kohdistetaan pääasiassa sosiaaliin tarkoituksiin, kuten vanhusten, lasten ja nuorten hyvinvointiin. Päätöksen kunnalle ilmoitetun perinnön hakemisesta ja varojen edelleenluovutuksesta tekee pääsääntöisesti joko kaupunginhallitus tai kaupunginjohtaja. Valtionperintönä saatujen varojen käyttöä oikeaan kohteeseen valvotaan yleensä perustamalla perinnölle rahasto, jonka sääntöjen mukaan rahaa käytetään.

Asiasanat: perintöoikeus, perillisittä kuollut, valtionperintö, kunnan oikeus perintöön

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Option of Legal Expertise

VALANTA MARTTA

Municipal Policies Concerning the Estates of Persons Who Died without Heirs

Bachelor's thesis 63 pages, appendices 5 pages
November 2017

In Finland, every year about 600 persons die without statutory heirs. The estates of these persons shall pass to the state according to the Code of Inheritance. The purpose of this thesis was to study escheat as a phenomenon and especially the municipalities' point of view to the matter. The study also examined the frequency of escheat matters in Finland. The objective of this study was to increase the reader's understanding of the matter by creating a type of guide. The thesis also studied if the municipal policies in escheat matters should be unified.

The State Treasury supervises the government's entitlement to the inheritance of a person who died without heirs. After a person's death, his/her heirs must be identified by acquiring a detailed account of his/her ancestry. If no heirs are found in the account of ancestry, the State Treasury must be informed of the death. However, not all property that has passed to the state will remain in the state's possession: only premises that will directly convert into conservation areas or for the use of the Finnish Defence Forces, a personal item that is suitable for public art collections or museums, and part of notable funds. The part of the property that is not kept in the possession of the government may be handed over, upon request, to a close person of the deceased, the municipality where the decedent last resided or the municipality where the real property owned by the decedent is located. The request must be submitted to the State Treasury. Every year over half of the property of escheat is forwarded to the municipalities. Close persons of the deceased were given about a tenth of the property of escheat and about one third of the property of the persons who died without heirs is kept in the state's possession.

The municipal policies concerning the escheat matters differ quite a lot from one another depending on the question in hand. Usually, the lawyer of the municipality is the incumbent whose job is to handle and prepare the escheat matter in the municipality. Inside the municipality, the property received from the State Treasury is mainly targeted to social purposes, e.g. the well-being of elderly, children and youth. Typically, the town board or the mayor passes the resolution of making a request about the legacy notified by the State Treasury. The resolution of assigning the property is also made by the same organ. The right usage of the property received in escheat is usually supervised by establishing a fund, whose statutes guide the use of the property.

Key words: inheritance law, person who died without heirs, escheat, municipal entitlement to the inheritance

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Taustaa	7
1.2	Aiheen rajausta	7
1.3	Työn tarkoitus ja tavoite	8
1.4	Tutkimusmenetelmät	9
2	PERINTÖOIKEUDEN KÄSITTEITÄ SEKÄ PERIMYSJÄRJESTYS	11
2.1	Jäämistö	11
2.2	Lakimääräinen perimysjärjestys	12
2.2.1	Ensimmäinen parenteeli	13
2.2.2	Puoliso.....	13
2.2.3	Toinen parenteeli.....	15
2.2.4	Kolmas parenteeli.....	16
2.3	Testamentti.....	16
2.3.1	Yleistestamentti.....	18
2.3.2	Erityistestamentti.....	19
2.3.3	Keskinäinen testamentti	19
2.3.4	Omistusoikeustestamentti	20
2.3.5	Käyttöoikeustestamentti.....	21
2.3.6	Tuotto-oikeustestamentti.....	21
2.4	Valtionperintö	22
3	PERINNÖN SIIRTYMINEN VALTIOLLE.....	25
3.1	Valtiokonttori.....	25
3.1.1	Ilmoittaminen	26
3.1.2	Pesähoitaja.....	27
3.2	Valtioneuvosto	29
4	OMAISUUDEN EDELLEENLUOVUTUS	31
4.1	Omaisuuksia valtiolle	31
4.2	Omaisuuksia läheisille.....	32
4.3	Omaisuuksia kunnille	34
5	TILASTOT	37
5.1	Lakimääräinen perimysjärjestys	37
5.2	Perillisittä kuolleet	38
5.2.1	Testamenttiasiat.....	39
5.2.2	Perintöasiat.....	41
6	KUNTIEN KÄYTÄNNÖT	44
6.1	Asiantuntijahaastattelu	44

6.1.1	Käsittelyprosessi	44
6.1.2	Käyttötarkoitukset	46
6.2	Kuntakysely	47
6.2.1	Vastuualue	48
6.2.2	Päätöksenteko	49
6.2.3	Käyttötarkoitukset	50
6.2.4	Valvonta	51
7	POHDINTA	53
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	59
	Liite 1. Ilmoitus perillisittä kuolleesta henkilöstä.	59
	Liite 2. Haastattelukysymykset Heli Lahtinen, Lahden kaupunki	61
	Liite 3. Haastattelukysymykset Anu Meloni, Valtiokonttori	62
	Liite 4. Kuntakysely	63

LYHENTEET JA TERMIT

AL	avioliittolaki (234/1929)
HE	hallituksen esitys eduskunnalle
HLL	hallintolainkäyttölaki (586/1996)
LuovA	valtioneuvoston asetus valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta (1257/2007)
PK	perintökaari (40/1965)
PKVpL	laki perintökaaren voimaannpanosta (41/1965)

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Vuosittain Suomessa kuolee noin 600 henkilöä, joilla ei kuollessaan ole lakimääräisiä perillisiä. Tämä määrä vastaa hieman yli prosenttia kaikista Suomessa vuoden aikana kuolleista henkilöistä.¹ Näiden perillisittä kuolleiden henkilöiden jälkeensä jättämät jäämistöt siirtyvät heidän kuolemansa jälkeen valtionperintönä valtion hallintaan.

Ilmiöinä sekä perillisittä kuolleet että valtionperintö ovat melko harvinaisia, kuten edellä esitettiin. Tämän vuoksi nämä aiheet eivät todennäköisesti ole kovin tunnettuja eikä ihmisillä ole näistä juurikaan käsitystä kuin ehkä käsitteen tasolla. Itse kuuluin samaan joukkoon ennen kuin keskustelin lähipiiriini kuuluvan henkilön kanssa, joka on työnsä kautta kohdannut tapauksia, joissa henkilö on kuollut ilman perillisiä. Näiden keskustelujen perusteella kiinnostuin aiheesta ja aloin tutkia ilmiötä itsenäisesti omaa tiedonjanoani tyydyttääkseni.

Myöhemmin pohtiessani aihetta opinnäytetyölleni, muistin sattumalta tutkineeni valtionperintöasioita aiemmin. Olin jo tällöin kiinnittänyt huomiota, että aihetta on tutkittu melko vähän, eikä suoraan siihen liittyvää kirjallisuutta juurikaan ole. Päätinkin, että haluan pureutua syvemmälle tähän ilmiöön sekä tutkia asiaan liittyviä käytäntöjä oman kiinnostukseni pohjalta.

1.2 Aiheen rajaus

Vaikka perillisittä kuolleista ja valtionperinnöstä ei juurikaan ole suoraan näihin eriytyntä kirjallisuutta tai tutkimusta, perintö- ja testamenttioikeuden osalta lähdeaineistoa on valtavat määrät. Tämän vuoksi halusin luoda työlleni selkeät rajat ja puitteet, jotta tutkimus ei paisuisi liian laajaksi, sillä se ei opinnäytetyön luonne huomioiden olisi tarkoituksenmukaista. Tästä syystä halusin ensinnäkin rajata työni koskemaan vain tilanteita, joissa perittävällä on kuollessaan ollut Suomen kansalaisuus, kotipaikka Suomessa tai

¹ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

muusta syystä johtuen perinnönjakoon sovelletaan Suomen lainsäädäntöä ja perintökaaren säännöksiä. Lisäksi olin kiinnostunut tutkimaan ensisijaisesti vain aidosti valtionperinnön alaisuuteen kuuluvia tapauksia, joissa perittävällä ei ole perillisiä eikä hän ole määrännyt omaisuudestaan testamentilla.

Idea lähteä tutkimaan perillisittä kuolleiden jäämistöjä erityisesti kuntien näkökulmasta syntyi luettuani Helsingin Sanomissa julkaistun artikkelin, jossa kerrottiin lahtelaisesta Tuovi Rinteestä, joka jätti jälkeensä 8,1 miljoonan euron arvoisen kuolinpesän kuoltuaan ilman perillisiä vuonna 2014. Hänen kuolinpesäänsä kuuluneet kiinteistöt ja muut varat jaettiin kahden kunnan, kahden ministeriön, Metsähallituksen ja valtion kesken. 1,5 miljoonan euron osuus Rinteen omaisuudesta luovutettiin Lahden kaupungille, jonka ilmoituksen mukaan rahat ohjataan sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaiden sosiaalisen kuntoutuksen tukemiseen.² Uutisen lukemisen jälkeen kiinnostuin pohtimaan enemmän kuntien oikeutta valtionperintöön. Halusinkin tutkia tarkemmin kuntien käytäntöjä valtionperinnön haku- ja päätöksentekoprosessin suhteen sekä sitä, miten perintövaroja käytetään kunnan sisällä ja miten tätä varojen käyttöä valvotaan.

1.3 Työn tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni ensisijainen tarkoitus on tutkia valtionperintöä lakimääräisen perimysjärjestyksen jälkeisenä perintöoikeuden viimeisenä vaiheena erityisesti kuntien näkökulmasta. Tähän liittyen tutkin työssäni myös näiden perillisittä kuolleiden jäämistöjen siirtymistä valtion haltuun sekä siitä edelleen kunnille ja lopulta perinnön käyttöä kunnassa. Lisäksi olen kiinnostunut selvittämään valtionperintötapausten yleisyyttä Suomessa sekä sitä, onko sen yleisyydessä havaittavissa muutosta suuntaan tai toiseen aikojen saatossa.

Työn tavoitteena on lisätä sekä omaa että lukijan tietoa ja ymmärrystä perillisittä kuolleista ja valtionperinnöstä sekä erityisesti kuntien käytännöistä perillisittä kuolleiden jäämistöjen suhteen ja siitä, miten näitä jäämistöjä käsitellään kunnissa. Nämä aiheet eivät ole yleisesti kovin hyvin tunnettuja eikä niistä ole tarjolla paljoa tietoa tai tutkimusta, joten toivon työni voivan toimia lisäksi mahdollisesti eräänlaisena oppaana aiheeseen.

² Lehtinen 2016

Haluan myös selvittää, olisiko kuntien käytäntöjä mahdollisesti syytä yhtenäistää esimerkiksi laatimalla jonkinlainen ohjeistus valtionperintöä hakeville kunnille.

Opinnäytetyöni rakentuu viidestä osasta. Ensimmäisessä osassa selvitetään perintöoikeuden ja opinnäytetyön aiheen kannalta keskeisimmät käsitteet sekä puretaan auki lakimääräinen perimysjärjestys eli miten perintökaaren mukainen perimysjärjestys etenee perillisten kesken ja miten testamentti vaikuttaa asiaan. Toisessa osassa perehdytään tarkemmin valtionperintöön ja siihen, miten perillisittä kuolleen perintö siirtyy valtiolle ja kolmannessa osassa taas tarkastellaan valtionperinnön edelleenluovutusta. Työn neljäs osa tutkii aiheesta tuotettua tilastotietoa, jonka perusteella voidaan tarkastella valtionperintötapausten yleisyyttä sekä rahallista arvoa. Viimeinen osa puolestaan käsittelee työn varsinaista aihetta eli millaisia käytäntöjä kunnilla on valtionperintösaantojen suhteen erityisesti päätöksenteon ja valvonnan suhteen.

1.4 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni pohjautuu sekä oikeusdogmaattiseen eli lainopilliseen että empiiriseen eli kokemukseräiseen tutkimukseen. Lähdeaineistoa lainopillisen tutkimuksen osaan ovat olleet voimassa oleva lainsäädäntö esitöineen, oikeuskirjallisuus ja muut virallislähteet sekä artikkelit. Empiirisen osan aineistona ovat puolestaan toimineet Valtiokonttorin tilastot vuosilta 2007–2016, Lahden kaupungin jäämistöjen käsittelyprosessista ja käyttötarkoituksista saadut dokumentit, kaksi asiantuntijahaastattelua sekä toteuttamani kuntakyselyn vastaukset.

Opinnäytetyö pohjautuu lainopilliseen tutkimukseen perintöoikeuden ja valtionperinnön käytäntöjen perusteiden osalta. Tärkeimpiä lainopillisia lähteitä työlle olivat perintökaari (PK, 40/1965) sekä laki perintökaaren voimaanpanosta (PKVpL, 41/1965). Muita työn kannalta merkityksellisiä lainopillisia lähteitä olivat erityisesti valtioneuvoston asetus valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta (LuovA, 1257/2007) sekä hallituksen esitys eduskunnalle perintölainsäädännön uudistamisesta (HE, 6/1964). Varsinkin valtioneuvoston asetus oli työn aiheen kannalta merkityksellinen lainopillinen lähde.

Tutkimusta varten tein kaksi asiantuntijahaastattelua. Asiantuntijahaastatteluista toinen toteutettiin henkilökohtaisesti Lahdessa ja toinen puhelinhaastatteluna. Toteutetut haastattelut olivat valtionperintöön kohdistuvia teemahaastatteluja eli haastatteluja varten oli olemassa kysymysrunko, jota soveltamalla haastattelun edetessä tilanteen mukaisesti oli mahdollista toteuttaa keskustelunomainen haastattelutilanne. Kunnille tarkoitetun kyselyn toteutin sähköpostitse. Asiantuntijahaastattelujen kysymysrungot löytyvät työn liitteinä 2 sekä 3 ja lähetetty kuntakysely liitteenä 4.

2 PERINTÖOIKEUDEN KÄSITTEITÄ SEKÄ PERIMYSJÄRJESTYS

2.1 Jäämistö

Yhteiskunnan ja vaihdannan intressien asettamien paineiden vuoksi, henkilön kuollessa, tämän omaisuuden ei anneta jäädä omistajattomaan tilaan, vaan henkilöltä jäävä omaisuus tulee luovuttaa eteenpäin seuraavalle omistajalle. Tämän takia on katsottu tarpeelliseksi, että lailla on säädettävä, miten kuolleen henkilön omaisuus on jaettava eli miten omaisuudelle valitaan uusi omistaja ja millainen osuus hänelle jäämistöstä kuuluu. Tästä näkökulmasta katsottuna muihin laillisiin saantoihin verrattuna perintö- ja testamenttioikeus eroaa vain siten, ettei omaisuuden edellinen omistaja ole enää uuden omistajan valintahetkellä hengissä.³

Nimensä mukaisesti jäämistö on se, mitä henkilön omaisuudesta jää jälkeen tämän menehdyttyä. Jäämistö tarkoittaa siis käytännössä varoja ja velkoja, jotka perittävältä jäi kuollessaan. Koska jäämistöön lasketaan varojen lisäksi myös perittävän velat, voi jäämistön arvo olla negatiivinen velkojen ollessa varoja suuremmat. Jäämistöön reaalisesti kuuluva omaisuus voi myös poiketa siitä laskennallisesta arvosta, jota käytetään perinnönjaon yhteydessä. Tällaisia eroja reaali-jäämistön ja laskennallisen jäämistön välillä voivat aiheuttaa esimerkiksi avioliittolain (AL, 234/1929) mukaiset lesken oikeus etuosaan (91 §), lesken otto-oikeus (103 a §) sekä lesken saama tasinko (100 §), jotka pienentävät reaali-jäämistöä. Vastaavasti pesän laskennallisia varoja voivat lisätä lakiosajäämistön mukaiset ennakkoperintö, suosiolahja sekä testamenttiin rinnastettavissa oleva lahja.⁴

Kun vakinaisesti Suomessa asunut henkilö kuolee, on hänen jälkeensä toimitettava perunkirjoitus erityisessä perunkirjoitustilaisuudessa, jossa laaditaan myös perukirja.⁵ Perukirjassa eritellään kyseessä olevan kuolinpesän osakas- ja omaisuusluettelo. Pesän osakasluettelo käsittää pesän osakkaat eli ne, joilla on oikeus perittävän jäämistöön, kun taas omaisuusluetteloon merkitään kuolinpesän varat ja velat perittävän kuolinhetkellä. Jos

³ Aarnio & Kangas 2009, 1

⁴ Kangas 2013, 475

⁵ Puronen 2013, 13-15

perittävä oli kuollessaan naimisissa, perukirjaan merkitään myös lesken omaisuus varoineen ja velkoineen. Perittävän kuolinhetken mukaisesta varallisuudesta vähennetään luonnollisesti kuolinpesään kuuluvat perittävän kuolinhetken mukaiset velat, mutta näiden lisäksi vähennyskelpoisia menoja ovat myös kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskulut sekä tarpeelliset pesänselvitysvelat.⁶

2.2 Lakimääräinen perimysjärjestys

Kun Suomen kansalainen kuolee, hänen perimyksensä sovelletaan pääsääntöisesti perintökaaren säännöksiä. Poikkeuksena tästä on tilanteet, joissa perittävällä on ollut jokin yhtymä vieraaseen valtioon. Tällöin perittävä voi halutessaan määrätä, että hänen jäämistönsä on jaettava tuon valtion lain mukaan. Tällainen liittymä vieraaseen valtioon voi syntyä esimerkiksi kansalaisuuden tai kotipaikan perusteella. Yleensä sovellettavan lain määrittää kuitenkin perittävän kotipaikka kuolinhetkellä.⁷

Perintökaari on yleislaki, joka sääntelee perinnönjakoa sekä perillisten määräytymistä Suomessa. Sen pykälät sääntelevät esimerkiksi sitä, kenellä on oikeus perintöön, miten ennakkoperintö ja lakiosa määräytyvät, kuka voi tehdä testamentin, ketkä muodostavat kuolinpesän hallinnon sekä miten perunkirjoitus on toimitettava.

Perintökaaressa säädellään tavallisimmin käytettävästä lakimääräisestä perimysjärjestyksestä. Tämä on kolmiportainen järjestys, jonka eri tasoja kutsutaan parenteeleiksi. Parenteelilla tarkoitetaan suvun samasta kannasta periytyviä henkilöitä.⁸ Parenteelit on eroteltu toisistaan järjestyslukuilla. Parenteelien lisäksi tärkeä elementti lakimääräisessä perimysjärjestyksessä on lesken asema ja tämän oikeus perintöön sekä jäämistön hallintaan.

⁶ Karttunen ym. 2014, 712-717

⁷ Aarnio & Kangas 2009, 57-59

⁸ Kaskinen 2013

2.2.1 Ensimmäinen parenteeli

Perintökaaren (PK 2:1) mukaan lähinnä perinnöstä saavat perittävän rintaperilliset. Rintaperillisellä tarkoitetaan laajasti perittävän lasta. Käsite rintaperillinen tulee vanhemmasta oikeuskirjallisuudesta, jossa etenevää polvea olevat jälkeläiset on katsottu olevan perittävän rinnan edessä olevia perillisiä.⁹ Rintaperillisiä ovatkin niin perittävän aviolapset, tunnustetut lapset, lapset, joiden isäksi perittävä on tuomioistuimen toimesta vahvistettu, väkisinmaaten siitetyt lapset kuin ottolapsetkin. Lisäksi kihlalapset sekä ennen vuotta 1980 lapseksi otetut (heikko adoptio) ovat tietyin edellytyksin usein verrattavissa rintaperillisiin.¹⁰ Vahvistettu sukuasema perittävään on edellytys rintaperillisaseman saavuttamiselle.

Jos rintaperillisen asemassa oleva lapsi eli primääriperillinen on kuollut, hänen jälkeläisensä eli perittävän sekundaariperilliset tulevat tämän sijaan (PK 2:1.2). Tätä tapahtumaa kutsutaan sijaantulo-oikeudeksi ja perillisen sijalle tullutta perillistä sijaantuloperilliseksi. Sijaantuloperillinen perii myös tilanteissa, joissa rintaperilliseltä puuttuu perintöoikeus esimerkiksi pätevästi perinnöttömäksi tekemisen johdosta.¹¹

Rintaperillisten jälkeläisillä on niin kutsuttu rajaton sijaantulo-oikeus. Tämä tarkoittaa, että sijaantuloperillisiä voi primääriperilliseltä jäädä yksi tai useampi, jotka jakavat kuolleelle vanhemmalleen lain mukaan kuuluneen perintöosuuden. Lisäksi sijaantulo-oikeus etenee niin pitkälle kuin perittävältä löytyy elossa olevia jälkeläisiä. Näin ollen esimerkiksi lapsenlapsenlapsi voi periä isoisovanhempansa, jos sekä perittävän rintaperillinen että tämän sijaantuloperillinen ovat kuolleet tai heiltä puuttuu perintöoikeus.

2.2.2 Puoliso

Perintökaaren kolmas luku sääntelee perittävän puolison oikeutta tämän perintöön sekä jäämistön hallintaan. Lesken asema lakimääräisessä perimysjärjestyksessä on tärkeä, sillä jos perittävä on kuollessaan ollut naimisissa eikä häneltä ole jäänyt rintaperillisiä, kuuluu perintö perintökaaren mukaan perittävän puolisolle (PK 3:1). Tämä oikeus perintöön ei

⁹ Aarnio & Kangas 2009, 74, 129

¹⁰ Aarnio & Kangas 2010, 290

¹¹ Aarnio & Kangas 2009, 75

riipu avioliiton kestosta eikä avio-oikeuden olemassaolosta. Kuitenkin, jos puoliset yhdessä tai toinen heistä oli perittävän kuollessa tehnyt hakemuksen avioerosta ja avioeroa edeltävä harkinta-aika oli kulumassa, ei leskellä ole perintöoikeutta. Jos harkinta-aika on kuitenkin kulunut loppuun ja asian on annettu raueta, ei tehty avioerohakemus vaikuta lesken perintökaaren mukaiseen perintöoikeuteen.¹²

Puolison perintöoikeus lisättiin perintökaareen sen uudistuksen yhteydessä vuonna 1965 muiden maiden, kuten Ruotsin, esimerkin mukaisesti. Koska puolisojen välinen yhteys on tarkoitettu elämänpituiseksi ja se on yleisesti ottaen läheisempi kuin sukulaisten välinen yhteenkuuluvuus, lisäyksellä pyrittiin pysyttämään eloonjääneen puolison taloudellinen asema turvattuna mahdollisuuksien mukaan myös hänen puolisonsa kuoleman jälkeen. Puolison paikaksi perimysjärjestyksessä katsottiin sopivan ensimmäisen ja toisen parenteelin väli, sillä vallitsevan oikeuskäsityksen perusteella lesken asema perimysjärjestyksessä ei voi ohittaa perittävän rintaperillisten oikeutta perintöön. Toisaalta puoliso kuitenkin yleensä on perittävälle läheisempi kuin hänen vanhempansa tai sisaruksensa jälkeläisineen.¹³

Vaikka perittävällä olisikin yksi tai useampi rintaperillinen, leskellä on kuitenkin oikeus hallita perittävän jäämistöä jakamattomana (PK 3:1 a). Tätä oikeutta kutsutaan lesken enimmäissuojaksi.¹⁴ Käytännössä se tarkoittaa, että perittävän puolisoilla on oikeus pitää hallussaan perittävän omaisuutta ja saada haltuunsa siitä tuleva tuotto, kuten esimerkiksi korkotulot. Leski ei kuitenkaan saa myydä tai muuten luovuttaa hänen hallintaansa luovutettua omaisuutta.¹⁵ Oikeus hallita jäämistöä ei myöskään tee leskestä kuolinpesän osakasta. Samoin lesken oikeus hallita perittävän jäämistöä jakamattomana ei vaikuta perittävän rintaperillisten osakkuusasemaan, vaan rintaperilliset ovat yhtä lailla kuolleen vanhempansa kuolinpesän osakkaita kuin jos perittävä ei olisi ollut kuollessaan naimisissa. Leski kuitenkin on puolisonsa kuolinpesän osakas osituksen toimittamiseen asti, jos kummallakin tai toisella aviopuolisolla oli avio-oikeus toisen omaisuuteen.¹⁶

¹² Norri 2017, 65

¹³ HE 6/1964, 2

¹⁴ Aarnio & Kangas 2010, 297

¹⁵ Asianajotoimisto Legistum Oy

¹⁶ Aarnio & Kangas 2009, 113

Jos perittävältä jäi rintaperillinen, on tällä aina oikeus vaatia lesken hallintaan jääneen jäämistön jakamista. Leskelle on kuitenkin niin kutsutun lesken vähimmäissuojan perusteella jätettävä käyttöönsä puolisoiden yhteisenä kotina käytetty asunto tavanomaisine asuinirtaimistoineen, mikäli leski ei itse omista kodiksi kelpaavaa asuntoa. Oikeus asuinirtaimistoon leskellä on, vaikka hän joutuisikin muuttamaan omistamaansa muuhun asuntoon. (PK 3:1 a)

2.2.3 Toinen parenteeli

Jos perittävällä ei ole lapsia eikä puolisoa, perivät hänen vanhempansa tämän omaisuuden puoliksi. Jos taas perittävän vanhempikin on kuollut, perittävän sisarukset jakavat kuolleelle vanhemmalle kuuluvan osan. Mikäli taas perittävän sisarus on kuollut, tulee hänen sijaantulooperilliseksi sisaruksen jälkeläiset jakaen kuolleelle vanhemmalleen kuuluneen osan. Jos perittävällä ei ole sisaruksia tai näillä jälkeläisiä, perii elossa oleva vanhempi koko perinnön. (PK 2:2.1-2) Toista parenteelia kutsutaan usein ”vanhapiikaparenteelliksi”, sillä sitä käytetään tilanteissa, joissa henkilö on lapseton ja naimaton. Se onkin leimaantunut yksinäisten naisten perintöjen jakosäännökseksi.¹⁷

Vanhemmassa oikeuskirjallisuudessa perittävän vanhempia on toisen parenteelin perimystilanteissa kutsuttu selkäperillisiksi. Nimitys juontuu rintaperillisen käsitteestä: kun perittävällä ei ole jälkeläisiä etenevässä polvessa, on perilliset etsittävä selän takaa vanhemmista. Niin ikään perittävän sisaruksia on kutsuttu sivuperillisiksi: jos perittävällä ei ole perillisiä rinnan edessä eikä selän takana, on niitä etsittävä sivuilta.¹⁸ Perintökaaren (2:2.3) mukaan puolisisarukset ovat täyssisarusten kanssa samassa asemassa toisen parenteelin perinnönjakotilanteissa. Toisessa parenteelissa noudatetaan myös samaa rajatonta sijaantulo-oikeutta kuin ensimmäisessä parenteelissa: sisarusten jälkeläisiä edetään niin pitkälle, kunnes löytyy elossa oleva perillinen.¹⁹

¹⁷ Aarnio & Kangas 2009, 128

¹⁸ Aarnio & Kangas 2009, 128

¹⁹ Kangas 2013, 407

2.2.4 Kolmas parenteeli

Mikäli perittävällä ei kuollessaan ole edellä mainittuja perillisiä, sovelletaan hänen perinnönjakoonsa kolmannen parenteelin perimysjärjestystä. Tällöin perittävän isän ja äidin vanhemmat saavat koko perinnön. Jos perittävän isovanhempi on kuollut, menee hänelle kolmannen parenteelin perusteella kuuluva osuus perinnöstä tämän elossa oleville jälkeläisille. (PK 2:3) Käytännössä kolmatta parenteelia sovelletaan hyvin harvoin.

Kolmanteen parenteelin ei sovelleta samaa rajatonta sijaantulo-oikeutta kuin kahteen muuhun parenteeliin. Näin ollen sijaantulo-oikeus katkeaa perittävän täteihin, setiin ja enoihin. Heidän jälkeläisensä eli perittävän serkut eivät nykyisen lainsäädännön mukaan voi enää periä serkkuaan. Aiemman vuoden 1734 perintökaaren mukaan perimys-oikeutta ei ollut rajoitettu, jolloin myös serkut sekä kaukaisemmat sukulaiset olivat oikeutettuja perittävän perintöön. Näitä kaukaisempia sukulaisia kutsuttiinkin tuolloin nimellä nauravat perilliset.²⁰ Näiden aiemmin käytössä olleiden neljännen parenteelin ja sitä kaukaisempien parenteelien oikeus perintöön on suljettu vuoden 1965 jälkeen kuolleiden osalta nykyisellä perintökaarella, sillä katsottiin kaukaisten sukulaisten välisen yhteenkuuluvuuden olennaisesti heikentyneen yhteiskunnallisen kehityksen mukana.²¹

2.3 Testamentti

Testamentin käsitteen määrittäminen lyhyesti ei ole aivan yksinkertaista sen monitahoisuuden takia. Testamenttioikeudellisessa kirjallisuudessa esitetään yleensä määritelmä, josta on mahdollista havaita käsitteen yksiselitteisen määrittelyn hankaluus: ”Testamentti on peruutettavissa oleva jäämistöä koskeva kuolemanvarainen, vastikkeeton ja yksipuolinen oikeustoimi”.²² Testamentilla henkilö voi siis määrätä jäämistöstään ja sen jakamisesta sekä kuolinpesänsä hallinnon toteuttamisesta kuolemansa jälkeen ja poiketa näin edellä esitetystä lakimääräisestä perimysjärjestyksestä.

Perintökaaren yhdeksäs luku kertoo henkilön oikeudesta tehdä ja saada testamentti. Testamentin voi yleensä tehdä 18 vuotta täytettyään. Jos kuitenkin tätä nuorempi on tai on

²⁰ Aarnio & Kangas 2009, 131

²¹ Norri 2017, 69; HE 6/1964, 2

²² Aarnio & Kangas 2015, 21

ollut naimisissa, voi hän tehdä puolisonsa kanssa keskinäisen testamentin. Lisäksi 15-vuotias voi tehdä testamentin omaisuudesta, jonka hän on omalla työllään ansainnut ja jota hänellä on oikeus hallita. (PK 9:1) Jotta testamentti olisi oikeudellisesti pätevä, ei sen tekijällä voi olla sellaista mielisairautta, tylsämielisyyttä tai muuta sieluntoiminnan häiriötä, joka vaikuttaa hänen kykyynsä ymmärtää, mitä hän perintönä kellekin antaa.²³ Pätemättömiä ovat myös testamentit, jonka tekemiseen sen tekijä on pakotettu, ymmärtämättömyytensä, tahdonheikkouttansa tai riippuvaista asemaansa väärinkäyttämällä tai vutettu, petollisesti viety tai erehdytetty (PK 13:1).

Testamentin tekemiselle on laissa asetettu tarkat muotomääräykset. Perintökaaren kymmenes luku sääntelee, että testamentti on tehtävä kirjallisesti kahden todistajan yhtäaikaa läsnä ollessa. Testamentin todistajien on oltava vähintään 15-vuotiaita eikä heillä saa olla sieluntoiminnan häiriötä, jonka vuoksi he olisivat kykenemättömiä todistamaan. Todistajana ei myöskään saa toimia testamentin tekijän puoliso, tämän ensimmäiseen tai toiseen parenteeliin kuuluva henkilö mukaan lukien henkilön ottovanhemmat ja -lapset sekä testamentin tekijän sisarusten puoliset. Perintökaaren mukaan myös läheinen lankoussuhde tekee henkilön todistuksesta pätemättömän (PK 10:4). Tämä tarkoittaa käytännössä kaikkia niitä, jotka kuuluvat sukuun avioliiton perusteella eli juridisia lankoja ovat äiti-, isä-, isoäiti-, isoisä-, lapsi- ja lapsenlapsipuoli, anoppi, appi, miniä, vävy sekä vaimon ja miehen sisarukset.²⁴ Henkilö ei myöskään saa todistaa testamenttia, joka tehdään hänen itsensä tai sellaisen hyväksi, joka olisi edellisen perusteella kykenemätön todistamaan hänen testamenttiaan (PK 10:4.2).

Paikalla olevien todistajien on lisäksi oltava tietoisia, että tehtävä asiakirja on testamentti, mutta heidän ei tarvitse tietää sen sisällöstä, kunhan eivät aiemmin kuvatulla tavalla hyödy testamentista. Kun testamentin tekijä on allekirjoittanut testamentin, on todistajien todistettava asiakirja päteväksi omilla nimikirjoituksillaan. Todistajien on nimikirjoituksensa ohien merkittävä ammattinsa ja asuinpaikkansa sekä todistushetken aika ja paikka. (PK 10:1-2)

Testamentilla on mahdollista määrätä omaisuutta luovutettavaksi henkilölle, joka on testamentintekijän kuolinhetkellä elossa tai on sitä ennen siitetty ja syntyy myöhemmin elä-

²³ Norri 2017, 79

²⁴ Norri 2017, 101

vänä (PK 9:2.1). Testamentin saajan on oltava oikeuskelpoinen subjekti eli joko luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.²⁵ Perintöään voi siis testamentata niin luonnolliselle henkilölle kuin esimerkiksi kunnalle, seurakunnalle, valtiolle, yhdistykselle, säätiölle tai yritykselle.

Testamentilla henkilön on mahdollista ohittaa lakimääräinen perimysjärjestys ja päättää itse, kelle haluaa omaisuutensa siirtyvän kuolemansa jälkeen. Jos testamentin tekijällä on rintaperillisiä, on heillä kuitenkin aina oikeus lakiosaan kuolleen vanhempansa perinnöstä testamentista huolimatta. Lakiosan suorittamista on rintaperillisten kuitenkin osattava erikseen vaatia, sillä sitä ei suoriteta automaattisesti. Rintaperillisille kuuluvan lakiosan suuruus on puolet heidän perintöosastaan. Esimerkiksi jos perittävällä on kaksi lasta, lakimääräisen perimysjärjestyksen perusteella kummallekin kuuluu puolet perittävän omaisuudesta. Jos perittävällä taas olisi testamentti, jolla hän määräisi koko omaisuutensa puolisolleen, olisi perittävän rintaperillisillä kuitenkin lakiosan perusteella oikeus puoleen siitä, mitä heille olisi ilman testamenttia kuulunut eli kummallekin neljäsosa kuolleen vanhempansa perinnöstä. (PK 7:1)

Suomen lainsäädäntö ei tunne erilaisia testamenttityyppejä, mutta käytännössä samanlaiset tilanteet toistuvat myös testamentteja tehdessä ja näin on muodostunut erityyppisiä testamenttimuotoja.²⁶

2.3.1 Yleistestamentti

Yleistestamentille ei ole laissa esitetty määritelmää. Vakiintuneesti se kuitenkin määritellään jälkisaädökseksi, jonka perusteella sen saajalle tulee samantyyppinen asema kuin lakimääräisillä perillisillä. Yleistestamentin saajan perintöoikeus perittävän omaisuuteen on suhteellinen samoin kuin lakimääräisillä perillisilläkin. Testamentin katsotaan olevan yleistestamentti, kun sillä määrätään testamentinsaajalle joko koko omaisuus, sen määräosa tai jälkeen jäävä osuus, kun omaisuudesta on suoritettu muut määräykset.²⁷ Perintökaaren (PK 18:1) mukaan yleistestamentin saaja on kuolinpesän osakas perillisten ja eloonjääneen puolison rinnalla. Kuolinpesän osakkuus tuo testamentinsaajalle mukanaan

²⁵ Aarnio & Kangas 2015, 529-530

²⁶ Norri 2017, 94

²⁷ Ossa 2006, 41

tehtävään perintökaaren 18. luvun mukaisesti kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet, esimerkiksi mikäli perittävän jäämistö on tämän hoidossa, tulee hänen myös toimittaa perunkirjoitus.

2.3.2 Erityistestamentti

Erityistestamentti eli legaatti eroaa yleistestamentista siinä, että kun yleistestamentissa ei testamentattavaa omaisuutta ole tarkemmin eritelty, legatin saajan eli legataarin oikeus on etuuskohtaisesti määritetty. Erilaisia legaatteja tunnetaan esimerkiksi esinelegaatit, rahalegaatit ja jälkisäädökset, joilla testamentinsaajalle on määrätty jonkin tietyn esineen käyttö- tai tuotto-oikeus. Yleistestamentista poiketen legataari ei ole kuolinpesän osakas. Tämä ei myöskään voi olla perunkirjoitusvelvollinen eikä voi joutua henkilökohtaiseen vastuuseen perittävän veloista, vaan legaatti täytetään pesänselvityksen yhteydessä.²⁸

2.3.3 Keskinäinen testamentti

Keskinäinen testamentti on aina yhdistelmä kahdesta tai useammasta jälkisäädöksestä.²⁹ Tyypillisesti keskinäisen testamentin tekevät aviopuolisot, mutta se sopii yleisesti henkilöille, joilla on yhteiset elämänedut, kuten avopuolisot sekä yhdessä asuvat sisarukset.³⁰ Keskinäinen testamentti on syytä erottaa yhteisestä ja molemminpuolisesta testamentista, jotka ovat kaikki omia kokonaisuuksiaan, vaikka niillä onkin yhteisiä piirteitä ja niitä voidaan käyttää myös ristiin. Yhteinen testamentti tarkoittaa, että kaksi tai useampi henkilö tekee yhteisen testamentin samalla kertaa, samalle asiakirjalle, samojen todistajien läsnä ollessa. Molemminpuolinen testamentti taas on testamenttityyppi, jossa testamenttaajat vastavuoroisesti antavat toistensa hyväksi määräyksiä.³¹

Yleensä keskinäinen testamentti on samanaikaisesti sekä yhteinen että molemminpuolinen. Siihen sisältyy tavallisesti myös molemminpuolinen ehdollisuus eli puolisoitten tes-

²⁸ Mikkola 2010, 99

²⁹ Aarnio & Kangas 2015, 500-501

³⁰ Norri 2017, 120

³¹ Aarnio & Kangas 2015, 500-501

tamentit ovat riippuvaisia toisen puolison testamentin pysyvyydestä. Nämä eivät kuitenkaan ole ehdottomia edellytyksiä keskinäiselle testamentille ja se on pätevä, vaikkei olisikaan esimerkiksi yhteinen edellä tarkoitetulla tavalla.

2.3.4 Omistusoikeustestamentti

Omistusoikeustestamentilla henkilö voi määrätä omistamansa oikeuden edelleen luovutuksesta kuolemansa jälkeen. Henkilöllä on oikeus määrätä vain omasta oikeudestaan ja luonnollisesti testamentatessaan omaisuuttaan, henkilö voi antaa eteenpäin vain saman määräisen oikeuden kuin hänellä itsellään on. Testamentintekijä voi kuitenkin luovuttaa omistamansa oikeudet täysimääräisinä tai rajoitettuina.³²

Täysi omistusoikeus tarkoittaa, että omistajalla on täysi määräysvalta omaisuuteen. Tämä voi luovuttaa kiinteää tai irtainta omaisuutta vastikkeellisesti tai vastikkeettomasti, käyttää sitä velan vakuutena ja luovuttaa edelleen testamentilla, hallita omaisuutta ja käyttää siitä saamansa tuoton haluamallaan tavalla.³³

On olemassa myös rajoitettu omistusoikeustestamentti eli vallintatestamentti, joka eroaa täydestä omistusoikeustestamentista sen rajoittavuuden osalta. Rajoitettuun omistusoikeustestamenttiin kuuluu omaisuudelle asetettu perättäisseuraanto eli toissijaismääräys, joka tarkoittaa, että omaisuus luovutetaan testamentilla ensin täysin omistusoikeuksin esimerkiksi puolisolle, jonka kuoleman jälkeen taas eteenpäin toissijaiselle saajalle.³⁴

Rajoitettu omistusoikeustestamentti on yleinen puolisoiden välisissä keskinäisissä testamentteissa, jolloin puoliset määräävät omaisuutensa toisilleen, mutta toisen kuoleman jälkeen omaisuus siirtyy testamentin mukaan toissijaiselle perijälle esimerkiksi testamentintekijän sisarukselle. Tällaisen rajoitetun omistusoikeustestamentin suurin merkitys on, että se estää testamentin alkuperäistä saajaa määräämästä perintönä saadusta omaisuudesta omalla jälkisäädöksellään.³⁵

³² Aarnio & Kangas 2015, 619

³³ Aarnio & Kangas 2015, 622

³⁴ Aarnio & Kangas 2015, 623

³⁵ Aarnio & Kangas 2015, 623

2.3.5 Käyttöoikeustestamentti

Käyttöoikeus- eli hallintatestamentin antama käyttöoikeus omaisuuteen ei oikeuta edunsaajaa määräämään testamentilla saamastaan omaisuudesta eikä myöskään määräämään sitä jälkisaadoksella eteenpäin. Edunsaajalla ei ole edes rajoitettua omistusoikeutta omaisuuteen eikä hän voi hävittää saamaansa omaisuutta toissijaisten perillisten vahingoksi. Käyttöoikeustestamentilla on mahdollista turvata sekä testamentin edunsaajan sekä toissijaisten perillisten tilanne, kun omaisuuden hallintaoikeudella turvataan esimerkiksi eloonjääneen puolison asema, mutta huolehditaan myös rintaperillisten oikeudesta saada oikeuden kohteena oleva omaisuus omistukseensa ensisijaisen perillisen kuoltua.³⁶

2.3.6 Tuotto-oikeustestamentti

Tuotto-oikeustestamentti on testamenttimuoto, jolla henkilölle annetaan joko määräajaksi tai tämän loppuelämän ajaksi oikeus tietystä omaisuudesta kertyvän koron ja tuoton nostamiseen omistusoikeuden tullessa muulle henkilölle. Jos henkilölle määrätään testamentilla tuotto-oikeus perintöosuuden sijaan, kaventaa se tämän oikeutta, jonka hän lakimääräisenä perillisenä saisi. Halutessaan vedota hyväkseen tehtyyn testamenttiin, perillinen joutuu hyväksymään lakimääräisen perintöoikeutensa rajoituksen tuotto-oikeuden osalta.³⁷

Edellä esitetty ei kuitenkaan päde rintaperillisiin, joilla on lakiosasuoja tällaista määräystä vastaan. Tuotto-oikeustestamentti on tehoton siltä osin, kun se loukkaa rintaperillisen lakiosaa. Esimerkki tällaisesta rintaperillisen lakiosaa loukkaavasta testamentista on tilanne, joissa rintaperillinen perii vanhempansa omaisuuden, mutta sen tuotto-osuus on testamentattu kolmannelle. Tällainen tilanne voi tulla kysymykseen, jos perintökaaren mukaisen rajoittamattoman lakiosan sijaan rintaperillinen saakin tuotto-oikeustestamentilla lakiosaa vastaavan osuuden, jonka omistusoikeus on kuitenkin rajoitettu vain tuotto-oikeuden piiriin.³⁸

³⁶ Mikkola 2010, 102

³⁷ Aarnio & Kangas 2015, 707

³⁸ Aarnio & Kangas 2015, 707-708

2.4 Valtionperintö

Henkilön kuollessa, tämän perilliset selvitetään toimittamalla sukuselvitys. Jos perillisiä ei sukuselvityksessä löydy, perintökaaren viidennen luvun mukaan perintö menee valtiolle.³⁹ Tätä kutsutaan valtionperinnöksi. Valtionperinnön perusperiaate on tunnettu jo pitkään, sillä vuoden 1734 perintökaaren nojalla kuninkaalla oli oikeus saada perillisittä kuolleen omaisuus omakseen kruununperintönä.⁴⁰ Tämä säännös kruununperinnöstä oli voimassa aina vuoteen 1952 asti, jolloin oikeutettiin perintökaaren muutoksella valtio ottamaan isännätön esine haltuunsa.⁴¹

Sellaisen perinnönjättäjän omaisuus, joka on kuollut ilman lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisia perillisiä, leskeä tai testamenttia, siirtyy siis valtionperintönä valtiolle. Tällaisia asioita kutsutaan Valtiokonttorin käytännössä varsinaisiksi valtionperintöasioiksi erotukseksi testamenttiasioista. Testamenttiasioiksi kutsutaan tilanteita, joissa henkilö on kuollut perillisittä, mutta syrjäyttää valtion perinnöstään tekemällään testamentilla.⁴²

Perillisittä kuolleiden testamentit on annettava perunkirjoituksen jälkeen tiedoksi Valtiokonttorille.⁴³ Valtiokonttorin on mahdollista nostaa moitekanne tiedoksi annetusta testamentista, jos havaitsee siinä olevan muoto- tai tahtovirheen. Myös tilanteissa, joissa testamentintekijä ei ole ollut kelpoinen määräämään testamentilla omaisuudestaan, esimerkiksi mielisairauden tai vakavan dementian vuoksi, on Valtiokonttorilla mahdollista nostaa testamentista moitekanne. Tarvittaessa Valtiokonttorin on lisäksi mahdollista ajaa tulkintakannetta.⁴⁴

Poikkeuksen perintökaassa säädettyyn valtionperintöön tekee Ahvenanmaalla perillisittä kuollut henkilö, sillä jos Ahvenanmaalla vakituisesti asunut henkilö kuolee ilman perillisiä, perintö menee Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) perusteella maakunnalle. Kuitenkin maakunnan perintönä saama kiinteä tai siihen rinnastettavissa oleva

³⁹ Valtiokonttori, esite

⁴⁰ Aarnio & Kangas 2010, 309

⁴¹ Aarnio & Kangas 2009, 191

⁴² Aarnio & Kangas 2009, 194

⁴³ Valtiokonttori 2016b

⁴⁴ Aarnio, Kangas, Puronen & Räbinä 2011, 55

omaisuus, joka sijaitsee Ahvenanmaan ulkopuolella, on luovutettava valtiolle valtionperintönä, ellei sitä tarvita kuolinpesän velkojen kattamiseen. (Ahvenanmaan itsehallintolaki 63 §) Kiinteään omaisuuteen rinnastettavalla omaisuudella tarkoitetaan osuutta kuolinpesästä, joka omistaa kiinteistön. Perintökaaren säännöksiin verrattuna pykälä ei myöskään sääntele, miten maakunnan tulisi saamiaan perintöjä hallinnoida, vaan tämä on Ahvenanmaan sisäinen kysymys.⁴⁵

Julkisyhteisöä, kuten valtiota, ei käsitellä perintökaaren sanamuotojen mukaan perillisenä, vaan laissa puhutaan valtion oikeudesta perintöön sekä siitä, kuinka perintö menee valtiolle perillisen puuttuessa (PK 5 luku). Näin ollen valtio ei yleensä voi olla kuolinpesän osakas. Kuitenkin, jos perittävä on yleistestamentilla nimennyt valtion perinnönsaajaksi, tulee valtiosta perittävän kuolinpesän osakas. Tällaisissa tapauksissa, joissa valtion hyväksi on tehty testamentti, valtion oikeus perintöön vanhennee normaalisti perintökaaren 16 luvun säännöksiensä mukaan. Muissa tapauksissa valtion oikeus jäämistöön ei vanhene.⁴⁶

Valtiolla voi olla oikeus henkilön perintöön myös tilanteissa, joissa perittävältä on jäänyt perintöön oikeutettu henkilö, mutta tämä on menettänyt oikeutensa perintöön perintösaannon vanhentumisen vuoksi (PK 16:3). Perintöoikeus vanhentuu perintökaaren säännösten mukaisesti kymmenessä vuodessa (PK 16:1).

Tällaiset tilanteet, joissa valtion oikeus perintöön toteutuu perintöoikeuden vanhentumisen takia, koskevat perinteisesti laitoksessa kuolleen henkilön vähäistä omaisuutta. Kun omaiset ovat hylänneet perittävän, jää tämän omaisuus edunvalvojien hallittavaksi. Heidän tehtävänä on pitää perittävän omaisuutta hallussaan kuolinpesän tilapäisinä hoitajina ja jos omaisuudelle ei ilmaannu perillistä kymmenen vuoden aikana lähtien perittävän kuolemasta, omaisuus siirtyy perintökaaren viidennen luvun säännösten mukaisesti Valtiokonttorille.⁴⁷

Perinnön vanhentuminen voi tulla kyseeseen myös tilanteessa, jossa perittävä on testamentillaan määrännyt haluavansa perustettavan säätiön, jonka haltuun hänen jäämistönsä

⁴⁵ Oikeusministeriö 2017, 459

⁴⁶ Aarnio & Kangas 2009, 193

⁴⁷ Aarnio & Kangas 2009, 196

siirtyy eikä tätä velvoitetta ole pantu toimeen kymmenen vuoden aikana perittävän kuolemasta. Tällöin perustettavalla säätiöllä ei ole enää mahdollisuutta vedota testamenttiin sen oikeuden vanhentumisen vuoksi ja oikeus omaisuuteen siirtyy valtiolle perintökaaren mukaisesti.⁴⁸

⁴⁸ Aarnio & Kangas 2009, 196

3 PERINNÖN SIIRTYMINEN VALTIOLE

3.1 Valtiokonttori

Perintökaaren voimaanpanosta annetun lain mukaan valtion oikeutta kuolleen henkilön jäämistöön valvoo Valtiokonttori (PKVpL 6.1 §). Valtiokonttori on valtiovarainministeriön alaisuudessa toimiva virasto, jonka tehtävänä on kehittää ja tuottaa valtionhallinnon sisäisiä palveluita sekä tuottaa palveluita yksityisille kansalaisille ja yrityksille. Se pyrkii mahdollistamaan sisäisillä palveluilla ja näiden palveluiden sekä prosessien kehittämisellä toimintamenoja säästämään ja tuottavuuden kasvua valtion virastoissa ja laitoksissa.⁴⁹

Valtiokonttori on mukana valtion talous- ja henkilöstöjohtamisessa esimerkiksi kehittämällä valtion virastojen talous- ja henkilöstöhallinnon työprosesseille työntekoa sujuvoitavia malleja sekä auttaa näitä parantamaan virastojen sisäistä työhyvinvointia. Lisäksi Valtiokonttori avustaa valtionhallinnon julkisten palveluiden digitalisaatiota asiakaslähtöisemmäksi. Valtiokonttorin tehtäviin kuuluu myös valtion velan ja talouden hoitaminen esimerkiksi huolehtimalla valtion lainanotosta, kassasta sekä keskuskirjanpidosta. Tämän lisäksi Valtiokonttori tekee valtion tilinpäätöksen vuosittain ja katsoo, että valtion myöntämien lainojen ja muun maksuliikenteen hoito sujuvat asianmukaisesti. Valtiokonttori vastaa myös useista kansalaisille ja yhteisöille maksettavista korvauksista, etuuksista, tuista ja lainoista. Tällaisia ovat esimerkiksi sotainvalidien ja rikosten uhrien korvaukset ja valtion vastuulla olevat työtapaturma- ja liikennevahinkokorvaukset sekä maksuvapautuspäätökset. Valtiokonttori myös auttaa ja opastaa kansalaisia julkisten palveluiden käyttämisessä. Perillisittä kuolleiden jäämistöistä huolehtiminen kuuluu niin ikään Valtiokonttorin tehtäviin.⁵⁰

Valtiokonttori kerää ja tuottaa paljon erilaista tietoa erilaisten toimijoiden käyttöön. Esimerkiksi Valtiokonttori kerää tietoa valtion henkilöstö-, talous- ja tulolasioista, tekee raportteja valtion rahankäytöstä sekä tuottaa ja kehittää erilaisia tietopalveluja. Monet näistä Valtiokonttorin keräämistä ja tuottamista tiedoista on tarkoitettu julkiseen käyt-

⁴⁹ Valtiovarainministeriö, Valtiokonttori

⁵⁰ Valtiokonttori 2017b; Valtiovarainministeriö, Valtiokonttori

töön. Kuitenkin osa valtion henkilöstö-, talous- ja tulostiedoista ei ole julkisia, vaan tarkoitettu yksinomaan valtionhallinnon sisäiseen käyttöön.⁵¹ Valtiokonttori myös tuottaa julkaisuja ja tilastoja esimerkiksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnosta, valtion antolainauksesta, perintö-, testamentti- ja maksuvapautusasioista, työhyvinvoinnista sekä riskienhallinnasta.⁵²

3.1.1 Ilmoittaminen

Kun henkilö kuolee ilman perintökaaren tarkoittamia perillisiä, sen, jonka hoidossa perittävän kuolinpesä on, tulee ilmoittaa asiasta Valtiokonttorille. Perintökaaren voimaantulon 7 §:n sanamuodon mukaan, ilmoitus asiasta tulisi tehdä vainajan kotipaikan tai vakinaisen asuinpaikan tuomiopiirin käräjäoikeudelle, joka taas ilmoittaisi siitä eteenpäin Valtiokonttorille. Käytännössä kuitenkin vain harvinaisissa poikkeustapauksissa noudatetaan tätä lain säätämää kaavaa kuolinpesän tiedoksiannosta.⁵³

Ilmoitus Valtiokonttorille on tehtävä pikimmiten sen jälkeen, kun perittävän sukuselvitys on tehty ja sen perusteella ei ole löytynyt lakimääräisiä perillisiä. Valtiokonttorilla ei ole oikeutta käsitellä kuin sellaisia kuolinpesiä, joissa henkilö on kuollut ilman perillisiä.⁵⁴ Ilmoituksen perillisittä kuolleesta voi tehdä Valtiokonttorille joko Valtiokonttorin omalla ilmoituslomakkeella, joka on työn liitteenä (Liite 1) tai vapaamuotoisella ilmoituksella, josta kuitenkin ilmenee samat asiat kuin lomakkeelta.⁵⁵ Ilmoituksella on kerrottava perinnönjättäjän tiedot eli nimi, henkilötunnus, kotikunta sekä kuolinpäivä, ilmoituksen tekijän nimi, yhteystiedot ja suhde perinnönjättäjään sekä perinnönjättäjän varallisuus eli paljonko rahaa pesässä on, oliko perittävällä asunto tai kiinteistö vai onko pesä varaton. Ilmoituksella on myös mahdollista eritellä muita tarpeelliseksi katsomiaan tietoja tai ilmoittaa, ettei perittävän varallisuudesta ole tietoa. Ilmoituksen allekirjoittamalla ilmoittaja vahvistaa, että kuolleesta henkilöstä on tehty sukuselvitys, josta ilmenee, ettei perillisiä ole.

⁵¹ Valtiokonttori 2017b

⁵² Valtiokonttori 2016a

⁵³ Aarnio & Kangas 2009, 200

⁵⁴ Valtiokonttori 2016b

⁵⁵ Valtiokonttori 2017a

Perintökaaren voimaantulolain 7 §:n mukaan, kun perillisittä kuolleesta on ilmoitettu käräjäoikeudelle ja oikeus edelleen Valtiokonttorille, on jäämistöä hoitamaan tarvittaessa asetettava väliaikainen toimitsija oikeuden toimesta. Valtiokonttorin saatua oikeudelta ilmoitus perillisittä kuolleesta, tulisi sen tehdä pesän selvittämistä varten tuomioistuimelle aloite erityisen toimitsijan määräämisestä. Tämän erityisen toimitsijan tehtävänä olisi selvittää perittävän jäämistö. Kuitenkin samoin kuin perillisittä kuolleesta ilmoittamisen kohdalla, tätä lain säätämää kaavaa ei kuitenkaan noudateta kirjaimellisesti.⁵⁶ Käytännössä silloin, kun Valtiokonttori saa ilmoituksen perillisittä kuolleesta henkilöstä, se valitsee kuolinpesälle pesänhoitajan, joka hoitaa pesän asioita ja valmistelee perunkirjoitusta.⁵⁷

3.1.2 Pesänhoitaja

Valtiokonttorin saatua tiedon perillisittä kuolleesta henkilöstä, antaa se sopivaksi katsomalleen henkilölle erityisen pesänhoitovaltakirjan perittävän jäämistön selvittämistä varten. Sopivan pesänhoitajan valitseminen perustuu perillisittä kuolleen kuolinpesän sijaintiin, sillä pesänhoitaja valitaan kuolinpesän kanssa samalta alueelta. Valtiokonttori onkin kilpailuttanut valtiolle tulevien kuolinpesien hoidon alueittain. Tarjouskilpailussa Valtiokonttori selvitti, millä ehdoilla asianajotoimistot tai oikeusaputoimistot olisivat valmiita hoitamaan tällaista perillisittä kuolleen kuolinpesän hoitoa.⁵⁸

Kilpailutuksen jälkeen valtion jäämistösaantojen pesänhoitajina käytetään kilpailutuksen tuloksena alueellisesti valittuja asianajajia ja oikeusaputoimistoja. Näiden toimijoiden kanssa Valtiokonttorilla on sopimukset, jotka ovat tällä hetkellä voimassa vuoden 2019 loppuun asti. Tällaisia alueellisia toimijoita on valittu Etelä-Karjalassa, Etelä-Savossa, Jokilaaksojen seudulla, Kanta-Hämeessä, Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa, Oulun seudulla, Pirkanmaalla, Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa, Päijät-Hämeessä, Satakunnassa, Uudellamaalla sekä Varsinais-Suomessa. Muilla alueilla pesänhoitovaltakirja annetaan henkilölle, jonka Valtiokonttori katsoo sopivaksi tehtävän hoitamiseen, yleensä kuitenkin asianajajalle.⁵⁹

⁵⁶ Aarnio & Kangas 2009, 200-201

⁵⁷ Valtiokonttori 2017a

⁵⁸ Aarnio & Kangas 2009, 201

⁵⁹ Valtiokonttori 2017c

Pesänhoitajaksi valittua henkilöä kutsutaan yleisesti valtuutetuksi. Valtuutettu on Valtiokonttorin antaman valtakirjan perusteella oikeutettu hallitsemaan perittävän jäämistöä, ottamaan jäämistöomaisuuden haltuunsa ja ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin selvittääkseen jäämistön. Jos perittävä on määrännyt testamentilla omaisuudestaan ja tämä tulee ilmi vasta, kun Valtiokonttori on asettanut valtuutetun hoitamaan kuolinpesää, siirtyy kuolinpesä yleistestamentin saajien eli pesän osakkaiden yhteishallintoon sen jälkeen, kun jälkisaadöksen saaja on vedonnut oikeuteensa testamentista.⁶⁰ Valtuutettu kuitenkin osallistuu perintökaaren (PK 18:2) mukaisesti kuolinpesän osakkaiden kanssa pesän hallintoon niin kauan, että perittävän tekemän testamentin lainvoimaisuus vahvistuu.

Valtuutetun tehtäviin kuuluu myös perunkirjoituksen toimittaminen perittävän jälkeen normaalien toimintatapojen mukaisesti eli pesänhoitajan on hankittava perunkirjoitusta varten kaikki sen toimittamisen kannalta olennaiset asiakirjat ja tiedot. Samoin kuin tilanteissa, joissa kuolinpesä on määrätty pesänselvittäjän hallintoon, on pesänhoitajan harkinnan varassa, toimiiko tämä pesän ilmoittajana tai uskottuna miehenä.⁶¹

Ilman perillisiä ja testamenttia kuolleen henkilön jälkeen tehty perukirjan osakasluettelo on Valtiokonttorin käytäntöjen mukaisesti vahvistettava maistraatissa ja toimitettava perukirja sen jälkeen kokonaisuudessaan Valtiokonttorille. Tällaisissa tilanteissa perittävän kuolinpesässä ei ole käytössä osakashallinto tavalliseen tapaan, vaan kuolinpesän hallintoa hoitaa valtuutettu pesänhoitaja. Tämä selvittää pesän, tekee väli- ja lopputilin sekä pitää omaisuutta hallinnassaan. Valtuutetun oikeus hallita jäämistöomaisuutta päättyy, kun omaisuuden edelleenluovuttamisesta tehty päätös on saanut lainvoiman. Päätös valtiolla pysytettävän omaisuuden edelleenluovuttamisesta saa lainvoiman vasta, kun se luovutetaan ja tilitetään Valtiokonttorille.⁶²

Valtiokonttorilla on tarkat menettelyohjeet perillisittä kuolleen jäämistön hallinnasta ja selvittämisestä. Se myös valvoo näiden ohjeiden noudattamista. Tämän ohjeistuksen ydinsisältönä on, että kiinteä ja siihen rinnastettava sekä museaalisesti arvokas omaisuus tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä säilyttämään valtiolla ja loppuosa jäämistöstä on realisoitava taloudellisesti järkevästi. Yli kaksi vuotta kestävästä jäämistön selvittämisestä valtuutetun on annettava toimistaan välitilitys Valtiokonttorille.⁶³

⁶⁰ Aarnio & Kangas 2009, 202-203

⁶¹ Aarnio & Kangas 2009, 202-203

⁶² Aarnio & Kangas 2009, 202-203

⁶³ Aarnio & Kangas 2009, 203

3.2 Valtioneuvosto

Valtioneuvoston valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta antaman asetuksen mukaan, jos valtiolle perintönä tulleen jäämistön perunkirjoitusarvo on suurempi kuin 750 000 euroa, päätöksen omaisuuden edelleenluovuttamisesta tai valtiolla pysyttämistä tekee valtioneuvosto (LuovA 2 §). Sama pätee myös Ahvenanmaalla vakituisesti asuneen perillisittä kuolleen kiinteään tai siihen rinnastettavaan omaisuuteen, joka on Ahvenanmaan itsehallintolain 63 §:n mukaan luovutettu maakunnalle, mutta joka sijaitsee maakunnan ulkopuolella ja on siksi luovutettava valtiolle.

Valtiokonttori valmistelee myös ne päätökset, joista valtioneuvosto tekee lopullisen päätöksen. Valmisteluprosessi on samanlainen kuin Valtiokonttorin omien tapausten kohdalla myös esimerkiksi perinnön hakemisen osalta. Valmis päätösehdotus ja lausunto kuitenkin lähetetään valtiovarainministeriölle, joka taas valmistelee asian valtioneuvostolle lopullista päätöksentekoa varten. Myös oikeuskanslerille lähetetään tieto perinnöstä, jotta tämä varmistaa päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden. Oikeuskansleri voi tarvittaessa konsultoida budjettineuvosta asian tiimoilta.⁶⁴

Valtioneuvostolla on itsenäinen päätöksentekovalta niiden valtionperintöasioiden osalta, jotka sen ratkaistavaksi tulevat eikä sitä sido Valtiokonttorin tekemät päätösehdotukset. Sen harkinnan varassa on, paneeko se Valtiokonttorin päätösehdotuksen kokonaan tai osittain täytäntöön vai tekeekö se asiassa täysin oman ratkaisunsa. Yleensä kuitenkin valtioneuvosto ratkaisee asian Valtiokonttorin esityksen mukaisesti. Lopullinen päätös tehdään valtioneuvoston yleisistunnossa eli täysistunnossa.⁶⁵

Hallintolainkäyttölain (HLL, 586/1996) mukaan valtioneuvoston päätökseen muutosta saa hakea valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos tehty päätös on lainvastainen (HLL 7 §). Sama koskee myös valtioneuvoston tekemiä päätöksiä perillisittä kuolleiden jäämistöjen edelleenluovuttamisesta. Tällainen valitus on kassatorinen eli korkein hallinto-oikeus ei voi muuttaa valtioneuvoston tekemän ratkaisun sisältöä, vaan ainoastaan

⁶⁴ Boedeker 2016, 48; Lahtinen 2017

⁶⁵ Boedeker 2016, 52

kumota päätöksen joko kokonaan tai osittain lainvastaisena tai vahvistaa muutoksenalaisen ratkaisun. Valtioneuvoston tekemistä valtionperintöjen edelleenluovutuspäätöksistä valitetaan kuitenkin käytännössä harvoin.⁶⁶

⁶⁶ Aarnio & Kangas 2009, 215

4 OMAISUUDEN EDELLEENLUOVUTUS

4.1 Omaisuuutta valtiolle

Valtiokonttorin mukaan perillisittä kuolleen omaisuutta pysytetään valtiolla, jos sille on jokin erityinen syy. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi, että perittävällä on kiinteistöjä, jotka soveltuisivat joko suoraan luonnonsuojelualueiksi, vaihtomaiksi perustettaessa luonnonsuojelualueita tai Puolustusvoimien käyttöön.⁶⁷ Lisäksi julkisiin taidekokoelmiin tai museoihin sopivaa irtaimistoa pysytetään valtiolla, mutta tällaiset tilanteet ovat todellisuudessa hyvin harvinaisia. Myös osa huomattavista rahamääristä pysytetään valtiolla.⁶⁸ Huomattavan rahamäärän rajana pidetään 100 000 euroa, jota suuremmista summista valtiolla pysytetään 60 prosenttia.⁶⁹

Jos valtiolle on valtionperintönä tullut kiinteistövarallisuutta, Valtiokonttorin velvollisuus on ilmoittaa siitä sekä valtiovarainministeriölle että maa- ja metsätalousministeriölle. Näiden lisäksi Ympäristöministeriölle on ilmoitettava sellaisesta kiinteistövarallisuudesta, jolla voi olla kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten suojelun tai luonnonsuojelun kannalta merkitystä, ja opetusministeriölle kiinteistövarallisuudesta, jolla saattaa olla vaikutusta kiinteiden muinaisjäännösten suojelun kannalta. Huoneistojen osalta ei Valtiokonttorilla ole samanlaista ilmoitusvelvollisuutta, koska asunto-osakeyhtiön osakkeita ei pysytetä valtiolla. (LuovA 1 §)

Jos jokin ministeriö esittää käyttötarpeen Valtiokonttorin ilmoittamalle kiinteistöomaisuudelle, Valtiokonttorilla on velvollisuus pysyttää omaisuus valtiolla ministeriön tarpeisiin. Tästä käytännöstä on mahdollista poiketa ainoastaan tilanteissa, joissa perittävän läheinen hakee Valtiokonttorilta samaa omaisuutta ja pystyy hakemuksellaan osoittamaan, että omaisuuden luovuttaminen hakijalle, vastaa perittävän viimeistä tahtoa (PK 5:2.2). Perittävän viimeisen tahdon tulee käydä ilmi läheisen tekemästä hakemuksesta ja kahden todistajan tulee lisäksi todistaa väite valaheitoisin todistajanlausunnoin. Lausunnoissa on kuvatta sanatarkasti, mitä perinnönjättäjä oli asiasta sanonut.⁷⁰ Tällainen hakemus menee

⁶⁷ Moliis 2017

⁶⁸ Valtiokonttori 2017a

⁶⁹ Meloni 2017

⁷⁰ Valtiokonttori, hakemus

ministeriön tarpeen edelle ja omaisuus luovutetaan hakemuksen tehneelle perinnönjättäjän läheiselle.

4.2 Omaisuutta läheisille

Perintökaaren (PK 5:2) mukaan valtion saama omaisuus voidaan luovuttaa joko kokonaan tai osittain perittävän läheiselle, jos Valtiokonttori katsoo sen olevan kohtuullista olosuhteisiin nähden tai jos voidaan perustellusti olettaa, että omaisuuden luovutus läheiselle vastaisi perittävän viimeistä tahtoa. Sama säännös pätee myös Ahvenanmaan itsehallintolain 63 §:n mukaan valtiolle luovutettuun omaisuuteen.

Perintökaaren voimaannpanosta annetun lain 6 §:n mukaan Valtiokonttorille on tehtävä hakemus vuoden kuluessa perittävän kuolemasta, jos sitä halutaan luovutettavaksi joko perittävän läheiselle tai kunnalle. Huomioon voidaan ottaa kuitenkin myös myöhemmin tehty hakemus, jos se saapuu Valtiokonttorille ennen kuin päätös perittävän omaisuuden edelleenluovuttamisesta tai valtiolla pysyttämisestä on tehty.

Läheisen käsite on valtion jäämistösaantoa koskevassa viranomaiskäytännössä vakiintunut tarkoittamaan sekä luonnollisia että oikeushenkilöitä.⁷¹ Näin ollen perillisittä kuolleen omaisuutta voi hakea esimerkiksi säätiö, joka kokee olevansa perittävän läheinen. Usein kuitenkin valtionperintöä hakeva läheinen henkilö on perinnönjättäjän avopuoliso, kaukainen sukulainen kuten esimerkiksi serkku tai joku perittävää auttanut henkilö, kuten esimerkiksi naapuri.⁷²

Valtiokonttorilla on erityinen lomake, jolla läheinen voi hakea valtiolle tullutta perillisittä kuolleen omaisuutta. Tämän lomakkeen käyttäminen ei ole välttämätöntä hakemuksen tekemiseen, vaan hakemuksen voi tehdä myös vapaamuotoisesti. Hakemuksesta on kuitenkin ilmentävä samat asiat kuin Valtiokonttorin hakemuslomakkeelta.⁷³ Henkilön on ensinnäkin ilmoitettava omat tietonsa sekä perinnönjättäjän tiedot eli kenen omaisuutta henkilö hakee. Hakijan tulee myös eritellä, kuinka suurta osuutta tämä hakee itselleen

⁷¹ Aarnio & Kangas 2009, 210

⁷² Meloni 2017

⁷³ Valtiokonttori 2017a

luovutettavaksi kuolinpesän varallisuudesta. Hakemuksen tärkein sisältö on kuitenkin eritellä, millainen suhde hakijalla oli perinnönjättäjään eli esimerkiksi millaista yhteydenpitoa hakijalla ja perittävällä on ollut ja kuinka usein he tapasivat. Hakijan on myös mahdollista antaa tarkempi vapaamuotoinen selvitys suhteestaan perittävään.⁷⁴

Hakijan on liitettävä hakemuksensa mukaan lisäksi kahden henkilön kirjalliset, valaeh-toiset todistukset siitä, että hakemuksessa esitetyt tiedot ovat tosia. Todistajien on pitänyt tuntea sekä perinnönjättäjä että hakemusta tekevä läheinen. Mahdollista Valtiokonttorin yhteydenottoa varten hakemukseen tarvitaan myös näiden todistajien yhteystiedot.⁷⁵

Hakemuksen perusteella Valtiokonttori harkitsee, millainen osuus kuolinpesän varalli-suudesta luovutetaan läheiselle. Valtiokonttorilla ei ole valmiita kaavoja, jonka perus-teella läheiselle luovutettava omaisuus lasketaan, vaan päätökset tehdään Valtiokonttorin ratkaisukäytännön perusteella. Valtiokonttorin lakimies valmistelee itsenäisesti asiaan ratkaisuehdotuksen, joka pohjautuu aiemman kokemuksen perusteella muodostuneihin käytäntöihin ja lakimiehen omaan harkintaan. Valmiin ratkaisuehdotuksen lakimies esit-telee johtavalle lakimiehelle, jonka kanssa he tekevät yhdessä lopullisen päätöksen edel-leenluovutuksesta.⁷⁶

Perittävän läheiselle luovutettava summa suhteutetaan aina kyseessä olevan kuolinpesän kokoon eli jos kuolinpesässä on paljon varallisuutta, läheiselle luovutettava summa on suurempi kuin pienemmästä pesästä. Tämä pätee myös tapauksissa, joissa läheiselle luo-vutetaan koko kuolinpesän omaisuus. Tyypiesimerkkejä tilanteista, joissa läheiselle luo-vutetaan koko omaisuus, on perittävän avopuoliso tai kasvattilapsi. Yleensä aina, kun pe-rittavällä on kuollessaan ollut avopuoliso, hakee tämä puolisonsa omaisuutta Valtiokont-torilta. Avopuolisoille myös yleensä luovutetaan pesän koko omaisuus kuolinpesän koosta riippumatta. Samaa periaatetta toteutetaan myös nykyään harvinaisemmissa kas-vattilapsentapauksissa eli kun henkilö on asunut pitkään perittävän kanssa ilman, että pe-rittävä on tätä kuitenkaan adoptoinut. Isä- tai äitipuolena olevasta perinnönjättäjästä on saattanut muodostua hakijalle jopa läheisempi kuin biologisesta vanhemmastaan. Näissä tilanteissa koko omaisuuden luovutus on myös mahdollista.⁷⁷

⁷⁴ Valtiokonttori, hakemus

⁷⁵ Valtiokonttori, hakemus

⁷⁶ Meloni 2017

⁷⁷ Meloni 2017

Jos omaisuudelle on useampi kuin yksi hakija, jolle valtion saama omaisuus on mahdollista luovuttaa, omaisuus tulee jakaa hakijoiden kesken tarkoituksenmukaisuus- ja kohtuullisuusharkinnan perusteella. Huomioon on otettava sekä perittävän ja hakijan suhteen laatu, omaisuuden käyttötarkoitus ja perittävän oletettu tahto. Jos katsotaan, ettei jakaminen ole tarkoituksenmukaista, omaisuus on mahdollista luovuttaa hakijalle, joka aiemmin mainittujen perusteiden näkökulmasta on laitettava etusijalle. (LuovA 3 §) Tämä pätee myös, jos omaisuutta hakee perinnönjättäjän läheinen sekä kunta. Läheisen tekemä hakemus otetaan aina ensin huomioon ja harkitaan sen perusteella, paljonko tälle tulisi luovuttaa. Vasta tämän jälkeen tehdään päätös kunnalle luovutettavasta omaisuudesta.⁷⁸

4.3 Omaisuutta kunnille

Valtiokonttorin tulee ilmoittaa valtiolle valtionperintönä tulleesta omaisuudesta sille kunnalle, jossa perittävä oli viimeksi asunut. Lisäksi kiinteästä omaisuudesta on ilmoitettava kunnalle, jossa kyseinen kiinteä omaisuus sijaitsee. (LuovA 1 §) Vuosittain yli puolet valtiolle päätyneestä omaisuudesta siirtyykin kunnille.⁷⁹

Kun Valtiokonttori saa tiedon perillisittä kuolleesta, se valtuuttaa perittävän jäämistöä selvittämään pesänhoitajan, joka toimittaa myös perunkirjoituksen perittävän jälkeen. Perintökaaren (PK 20:1) mukaan perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta. Varsinkin isommissa pesissä pesänhoitaja saattaa kuitenkin hakea lisää aikaa jäämistön selvittämiseen. Kun valtuutettu on saanut laadittua perukirjan perittävän jälkeen, toimittaa hän siitä kopion Valtiokonttorille. Perukirjakopion saatuaan Valtiokonttori ilmoittaa edelleen perittävän kotikunnalle ja jos pesässä on ollut kiinteistö, tämän kiinteistön sijaintikunnalle.⁸⁰

Yleensä noin puoli vuotta perittävän kuoleman jälkeen Valtiokonttori lähettää ilmoituksen mahdollisuudesta hakea perillisittä kuolleen omaisuutta sähköpostitse kunnan kirjaimoon. Ilmoituksella kuntaa pyydetään toimittamaan hakemus Valtiokonttorille kuukautta

⁷⁸ Meloni 2017

⁷⁹ Moliis 2017

⁸⁰ Meloni 2017

ennen päivää, jolloin perittävän kuolemasta on kulunut vuosi.⁸¹ Todellisuudessa kuitenkin riittää, että hakemus toimitetaan Valtiokonttorille vuoden kuluessa perittävän kuolemasta tai ennen kuin omaisuuden edelleenluovuttamisesta tai valtiolla pysyttämisestä on tehty päätös (PKVpL 6.2 §). Valtiokonttori voi päätöksen tehdä, kun perittävän kuolemasta on kulunut vuosi ja yleensä tähän vuoden määräaikaan päätöksenteossa pyritäänkin mahdollisuuksien mukaan. Siksi kuntaa pyydetään toimittamaan hakemus kuukautta ennen tätä määräaikaa, jotta Valtiokonttorilla olisi kaikki asiakirjat kasassa hetkellä, jolloin päätös on mahdollista tehdä.⁸²

Aiemmin Valtiokonttori pyysi valtuutettua pesähoitajaa ilmoittamaan kunnalle mahdollisuudesta hakea valtionperintöä, mutta koska tällöin Valtiokonttorilla ei ollut aina varmuutta, oliko asiasta tosiasiaa ilmoitettu, siirtyi Valtiokonttori itse ilmoittamaan kunnalle. Näin Valtiokonttorille jää todiste, että heidän lainmukainen velvollisuutensa ilmoittaa kunnalle on täytetty.⁸³ Ilmoituksen yhteydessä Valtiokonttori pyytää kuntaa vielä vastaamaan viestiin ja ilmoittamaan, että kunta on vastaanottanut ilmoituksen.⁸⁴

Kunnan hakemus Valtiokonttorille perillisittä kuolleen omaisuudesta tulee tehdä vapaaehtoisesti ja toimivaltaisten henkilöiden on allekirjoitettava hakemus kunnan puolesta. Hakemuksessa kunnan on eriteltävä jokin sosiaalinen tai kulttuuriin liittyvä käyttötarkoitus haettavalle omaisuudelle. Muuten hakemusta ei tarvitse perustella. Hakemukseksi ei kuitenkaan käy esimerkiksi pöytäkirjanote päätöksestä, jolla kunta on päättänyt hakea omaisuutta. Jos kunta haluaa selvittää, mitä omaisuutta pesässä on, pyydetään tätä ilmoituksella olemaan yhteydessä pesänselvittäjään, joka voi esimerkiksi toimittaa kunnalle perunkirjakopion.⁸⁵

Kun perittävän kuolemasta on kulunut vuosi, Valtiokonttorin on mahdollista tehdä päätös kuolinpesän omaisuuden edelleenluovuttamisesta tai valtiolla pysyttämisestä. Jos omaisuutta ei ole hakenut muita kuin kunta, on päätös yleensä yksinkertainen. Tällöin lakiasiainsihteeri kirjoittaa päätöksen valmiiksi ja esittelee sen Valtiokonttorin johtavalle lakimiehelle ja he yhdessä hyväksyvät päätöksen. Kun hakijana on vain kunta, ei päätöksen-

⁸¹ Lahtinen 2017

⁸² Meloni 2017

⁸³ Meloni 2017

⁸⁴ Lahtinen 2017

⁸⁵ Lahtinen 2017

teossa tarvita erityistä harkintaa, vaan kuolinpesän omaisuus luovutetaan hakemuksen perusteella aina kunnalle eikä esimerkiksi kunnan esittämä käyttötarkoitus omaisuudelle muuta päätöstä suuntaan tai toiseen.⁸⁶

Kun hakijana on kunnan lisäksi perittävän läheinen, päätös tehdään samoin kuin pelkän läheisen hakemuksen perusteella eli Valtiokonttorin lakimies tekee päätösehdotuksen, jonka esittelee johtavalle lakimiehelle. Näissä tapauksissa ensin selvitetään, paljonko perittävän läheiselle tulisi luovutettavaksi Valtiokonttorin ratkaisukäytännön mukaan. Sen jälkeen selvitetään, onko pesässä varallisuutta, jota tulisi pysyttää valtiolla eli esimerkiksi kiinteistövarallisuutta, huomattavia rahamääriä tai museaalista omaisuutta. Kun nämä mahdolliset pysytykset valtiolle on tehty, loppuomaisuus, jota kuolinpesässä on, luovutetaan automaattisesti kunnalle.⁸⁷

⁸⁶ Meloni 2017

⁸⁷ Meloni 2017

5 TILASTOT

5.1 Lakimääräinen perimysjärjestys

Vuoden 2016 lopussa Suomessa virallinen väkiluku oli 5 503 297.⁸⁸ Samana vuonna Suomessa kuoli yhteensä 53 923 henkeä, jotka asuivat kuolinpäivänään vakituisesti Suomessa. Tämä luku on kasvanut tasaisesti vuosittain, esimerkiksi vuoden 2016 luku on noussut 5 858 henkeä vuoden 2006 vastaavasta luvusta.⁸⁹

Perintöä jaettaessa ensimmäinen parenteeli on luonnollisesti kaikkein tärkein ja suurin osa perinnöistä jaetaan ensimmäisen parenteelin mukaan perittävän rintaperillisille. Jopa 75 prosenttia perinnöistä siirtyykin oikeusministeriön selvityksen mukaan ensimmäisen parenteeliin kuuluville. Yleensä kuolinpesän perillisinä on kaksi rintaperillistä (n. 27 % tapauksista), jotka ovat keskenään täyssisaruksia (n. 89 % tapauksista). Noin kahdeksassa prosentissa kuolinpesistä on perillisenä ensimmäisen parenteelin sijaantuloperillinen eli kuolleen rintaperillisen lapsi, joka on oikeutettu kuolleen vanhempansa osaan perinnöstä. Sijaantuloperilliset ovat perintöhetkellä keskimäärin 26-vuotiaita.⁹⁰

Tilastojen mukaan noin joka kolmas vainaja on kuollessaan naimisissa. Leskeksi jää vuosittain siis noin 17 000 henkeä, joista miehiä on vajaa 30 prosenttia. Perintökaaren kolmannen luvun säännöksillä onkin merkittävästi suurempi vaikutus naisten sosiaalisen ja taloudellisen turvallisuuden vuoksi. Kuitenkin lesken aseman kannalta perintökaaren säännös (3:1 a) lesken oikeudesta hallita kuolleen puolisonsa jäämistöä jakamattomana, on leskelle tilastollisesti merkittävämpi suoja tämän perintöoikeuteen verrattuna. Hallintaoikeutta toteutetaan noin 84 %:ssa leskeytymistilanteista, kun taas puolison perintöoikeus tulee kyseeseen vain vähän reilussa 16 %:ssa kaikista tapauksista.⁹¹

Toisen parenteelin mukaan ilman rintaperillisiä ja puolisoa kuolleen henkilön omaisuus kuuluu tämän vanhemmille. Jos perittävän toinen vanhempi on kuollut, perittävän sisarukset jakavat kuolleen vanhemmalle kuuluneen osuuden. Menehtyneen sisaruksen

⁸⁸ Tilastokeskus 2017a

⁸⁹ Tilastokeskus 2017b

⁹⁰ Aarnio & Kangas 2009, 74

⁹¹ Aarnio & Kangas 2009, 113

osuus perinnöstä taas siirtyy eteenpäin tämän jälkeläisille. Toisen parenteelin mukainen perimys tulee käytännössä kyseeseen merkittävästi harvemmin kuin ensimmäisen parenteelin tai lesken perintöoikeuden säännökset, sillä toisen parenteelin perillisiä on yleensä vain noin joka neljännessä kuolinpesässä. Keskimäärin perinnön saadessaan perittävän vanhemmat ovat 66-vuotiaita. Jos perittävän vanhemmat ovat edesmenneet, sijaantulevat perittävän sisarukset ovat periessään täyttäneet keskimäärin 68 vuotta ja heidän sijaansa mahdollisesti tulevat jälkeläisensä ovat noin 48-vuotiaita.⁹²

Kolmannen parenteelin perintöoikeus on käytännössä hyvin harvinaista, vaan omaisuus yleensä ohjautuu toisaalle joko perimysjärjestyksen aikaisemmassa vaiheessa tai testamentin kautta. Koska kolmannen parenteelin kohdalla perintöoikeus on katkaistu serkkuihin eli rajatonta sijaantulo-oikeutta ei ole samoin kuin aiemmissa parenteeleissa, perittävän isovanhempien ja vanhempien sisarusten oikeus perintöön tulee käytännössä kyseeseen vain muutaman kerran vuodessa.⁹³ Näissä muutamassa tapauksessa perillinen on keskimäärin 69-vuotias.⁹⁴

5.2 Perillisittä kuolleet

Valtiokonttorille ilmoitetaan vuosittain noin 600:sta perillisittä kuolleesta. Tämä on vain vähän reilu prosentti kaikista Suomessa vuoden aikana kuolleista. Esimerkiksi vuonna 2016 Valtiokonttorille ilmoitettiin 631 tapausta, joissa henkilö oli kuollut ilman lakimääräisiä perillisiä. Näistä ilmoituksista 36 paljastui virheelliseksi ilmoitukseksi eli kyseessä ei tosiasiassa ollutkaan valtionperintö. Tämän jälkeen jäljelle jää 595 todellista valtionperintötapausta vuodessa. Se on Suomessa vuonna 2016 kuolleista 53 923 hengestä noin 1,1 %.⁹⁵

Kaikki Valtiokonttorille ilmoitetuista valtionperintötapauksista eivät kuitenkaan ole puhdaita valtionperintöjä, vaan 60 %:ssa tapauksista, perittävä on tehnyt testamentin, jolla syrjäyttää valtion perinnöstään. Esimerkiksi 2016 vuoden 631:stä valtionperintötapauksesta testamenttiasioita oli 356 ja perintöasioita 275. Testamenttiasioiden osuus kaikista

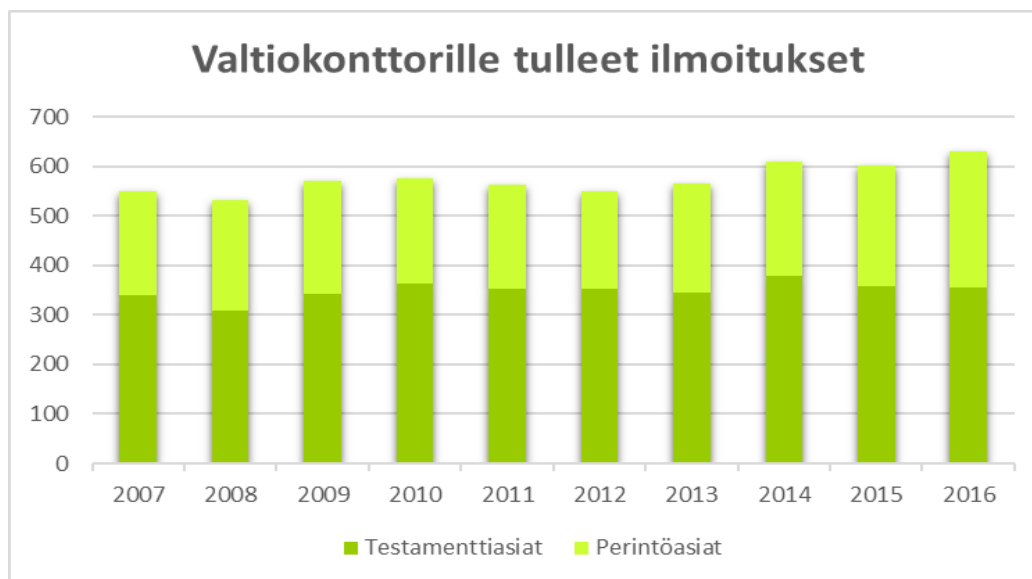
⁹² Aarnio & Kangas 2009, 128-129

⁹³ Kangas 2012, 354

⁹⁴ Aarnio & Kangas 2009, 131

⁹⁵ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016; Tilastokeskus 2017b

tapauksista oli näin ollen 56 %. Kuviossa 1 on tarkasteltu tätä testamenttiasioden ja perintöasioiden osuutta kaikista Valtiokonttorille tulleista ilmoituksista.

KUVIO 1. Valtiokonttorille tulleet ilmoitukset perillisittä kuolleista vuosina 2007–2016⁹⁶

Sellaisista kuolinpesistä, joihin ei kuulu lakimääräisiä perillisiä, on tehty todennäköinen oletus, jonka mukaan kaikkia valtionperintötapauksia ei ilmoiteta Valtiokonttorille. Valtionperintöjen osuus kaikista perintötapauksista on vuosittain arvioitu olevan noin 1,5 %, joten Valtiokonttorin tulisi saada tieto vähintään 750:stä perillisittä kuolleesta. Nämä ilmoittamattomat kuolinpesät oletetaan vahvojen aihetodisteiden perusteella kuuluvan laitapuolen kulkijoille.⁹⁷

5.2.1 Testamenttiasiat

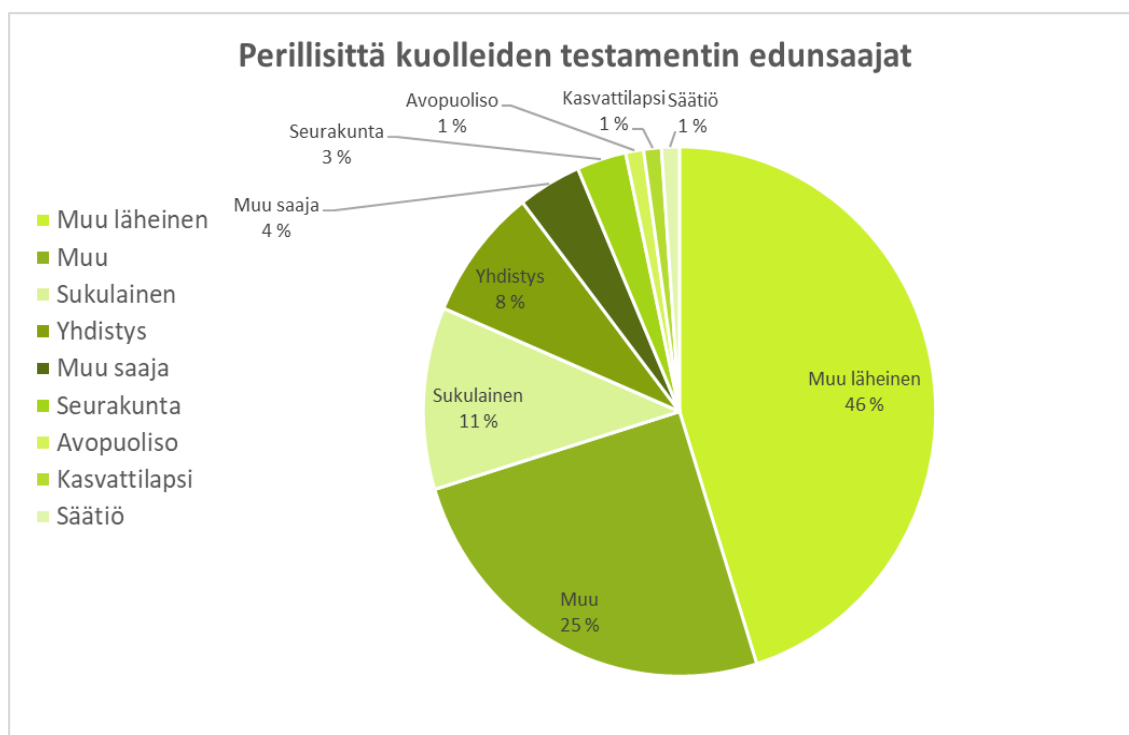
Ilman lakimääräisiä perillisiä kuolleet ovat yleensä muita ahkerampia tekemään testamentin ja määräämään sillä jäämistönsä edelleen siirtymisestä henkilön kuoleman jälkeen. Henkilöistä, joilta oli jäänyt perintöön oikeutettu perillinen, vain noin neljännes teki testamentin. Perillisittä kuolleista taas noin 60 % on tehnyt testamentin ja siten sivuuttanut valtion oikeuden henkilön omaisuuteen. Naimattomista henkilöistä sama prosenttiosuus oli 62 % ja leskien kohdalla jopa 82 %. Eronneista henkilöistä puolet oli laatinut

⁹⁶ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

⁹⁷ Aarnio & Kangas 2009, 194

testamentin omaisuudesta. Tällaiset testamentit laaditaan yleensä noin 72-vuotiaana, keskimäärin 10 vuotta ennen perittävän kuolemaa.⁹⁸

Perillisittä kuolleen tekemän testamentin mukaisena saajana on yleensä perittävän muu läheinen henkilö, kuten esimerkiksi naapuri, joka on auttanut perittävää (noin 45 %). Testamentinsaajana saattaa myös olla perittävän sukulainen, joka ei muuten ole oikeutettu perintöön (n. 11 %), yhdistys (n. 8 %), seurakunta (n. 3 %), avopuoliso (n. 1 %), kasvattilapsi (n. 1 %) tai säätiö (n. 1 %). Neljässä prosentissa tapauksista testamentinsaajana oli jokin muu saaja. Lisäksi neljänneksessä testamenteista omaisuus jakautui muille kuin edellä luetelluille edunsaajille. Kuviossa 2 esitetään tarkemmin, miten perillisittä kuolleiden testamentinsaajat jakautuvat. Perillisittä kuolleen testamentin edunsaaja on yleensä keskimäärin 56 vuotta täyttänyt. Vuosittain Valtiokonttorille ilmoitetaan myös muutamia tapauksia, joissa testamentin edunsaajaksi on nimetty joko kunta tai valtio.⁹⁹

KUVIO 2. Perillisittä kuolleiden testamentin edunsaajat¹⁰⁰

⁹⁸ Aarnio & Kangas 2009, 198-199; Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

⁹⁹ Aarnio & Kangas 2009, 199; Meloni 2017

¹⁰⁰ Aarnio & Kangas 2009, 199

Lähes aina, kun perillisittä kuollut on tehnyt testamentin, on hän määrännyt jälkisaädöksellä koko omaisuudestaan (97 %). Nämä testamentit ovat lisäksi yleensä yleisjälkisaädöksiä (64 %) eli testamentilla on määrätty koko omaisuudesta tai sen määräosasta, ei tarkasti eritellystä omaisuudesta. Perillisittä kuolleiden testamentit ovat yleensä myös täysiä omistusoikeustestamentteja (88 %) eli edunsaajalla on täysi määräysvalta testamentilla saamaansa omaisuuteen. Tavallisimmin jälkisaädöksen edunsaajana on yksi henkilö (38 %).¹⁰¹

5.2.2 Perintöasiat

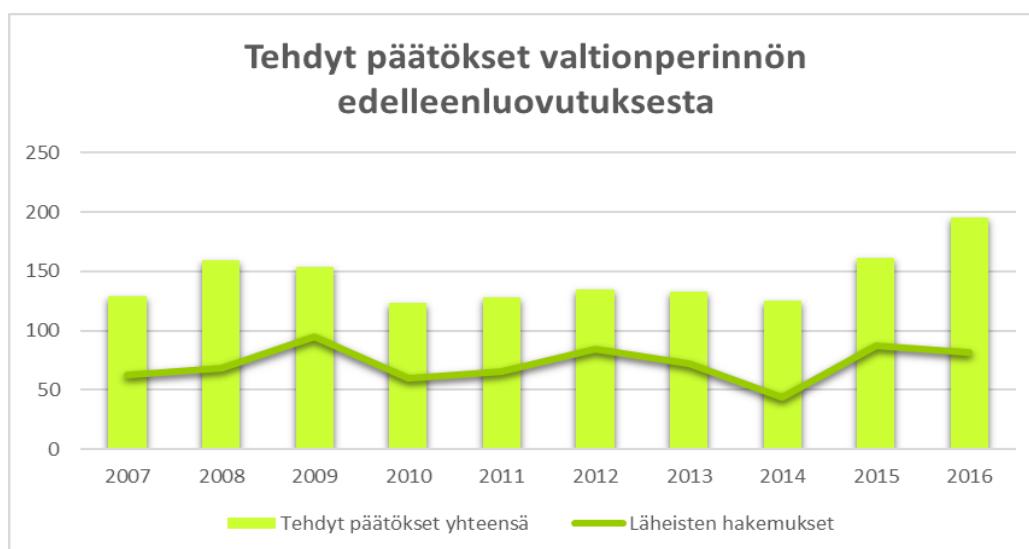
Noin 40 %:ssa tapauksista, joissa Valtiokonttorille on ilmoitettu perillisittä kuolleesta, asia on Valtiokonttorin käytäntöjen mukaan varsinainen valtionperintöasia eli perittävä ei ole tehnyt testamenttia. Varsinaisia valtionperintöasioita Valtiokonttorille ilmoitetaan vuosittain noin 225. Näistä noin 18 % ei tosiasiassa ole valtionperintöasioita, vaan perittävältä löytyykin lakimääräisen perimysjärjestyksen mukainen perillinen, joka on oikeutettu perittävän omaisuuteen. Jäljelle jäävistä pesistä keskimäärin 40 kappaletta on kuitenkin tyhjiä eli kuolinpesä on joko täysin varaton tai pesästä ei muodostu säästöä, kun pesän varallisuudesta on vähennetty pesän velat. Yhteensä valtionperintöasioita, joissa kuolinpesä ei ole tyhjä, on vuosittain noin 144 kappaletta. Luvut kuitenkin vaihtelevat vuosittain ja esimerkiksi vuonna 2016 tällaisia tilanteita oli 192 kappaletta.¹⁰²

Valtiokonttori saa vuosittain yhteensä noin 250 hakemusta ilmoitetuista perillisittä kuolleiden jäämistöistä. Tämä luku sisältää sekä kuntien ja läheisten tekemät hakemukset sekä ministeriöiden tekemät ilmoitukset omaisuuden käyttötarpeesta. Hakemusten perusteella Valtiokonttori tekee vuodessa yleensä keskimäärin 140 päätöstä. Valtioneuvoston päätöksenteon piiriin taas kuuluu vuosittain noin neljä perillisittä kuolleen omaisuuden edelleenluovutustapausta. Noin puolet kaikista hakemuksista on perittävien läheisiltä, mikä selviää myös kuvioista 3. Läheisten hakemuksista keskimäärin 15 % kuitenkin hylätään vuosittain eri syistä johtuen.¹⁰³

¹⁰¹ Aarnio & Kangas 2009, 199-200

¹⁰² Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

¹⁰³ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

KUVIO 3. Tehdyt päätökset valtionperinnön edelleenluovutuksesta¹⁰⁴

Valtiokonttorin ja valtioneuvoston tekemistä päätöksistä on mahdollista valittaa, mutta valittaminen on kuitenkin käytännössä melko harvinaista. Hallinto-oikeudelle tehdään vuosittain noin viisi valitusta koskien Valtiokonttorin tekemää edelleenluovutus päätöstä. Valtioneuvoston tekemästä jäämistön edelleenluovutus päätöksestä on valitettu korkeimmalle hallinto-oikeudelle viimeksi vuonna 2007.¹⁰⁵

Viimeisen kymmenen vuoden aikana valtionperintönä on luovutettu eteenpäin yhteensä keskimäärin 22,13 miljoonaa euroa vuodessa. Tarkasteltuna aikana euromääräisesti suurin edelleenluovutettujen jäämistöjen yhteismäärä oli vuonna 2015, jolloin perunkirjotusarvojen perusteella edelleenluovutettu summa oli yhteensä 38,8 miljoonaa euroa. Keskimäärin yhteensä yli puolet luovutetusta omaisuudesta luovutettiin kunnille.¹⁰⁶ Vähän reilu kymmenys edelleenluovutetusta omaisuudesta luovutettiin perittävien läheisille ja noin kolmannes pysytettiin valtiolla. Kuviosta 4 on nähtävissä, miten edelleenluovutusosuudet ovat jakautuneet vuonna 2016.

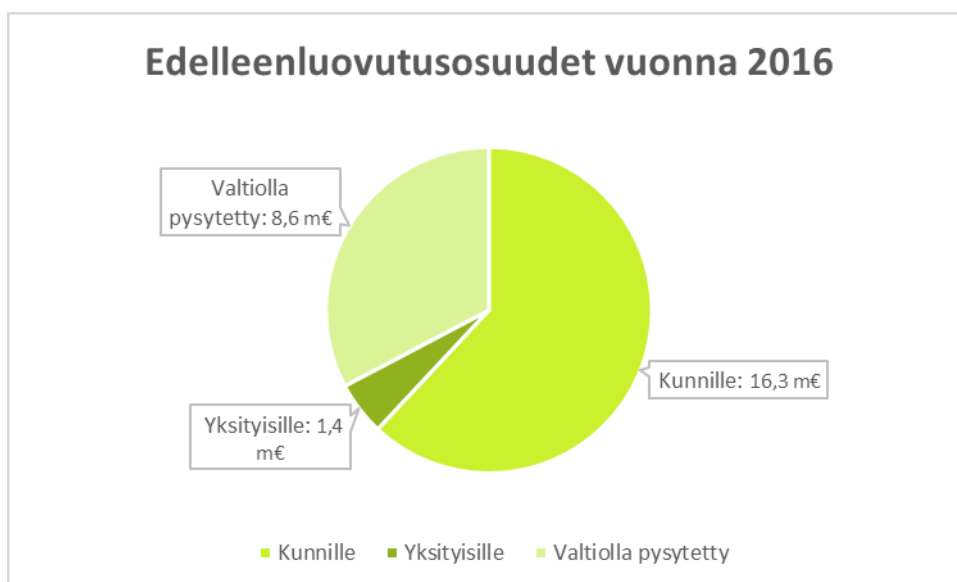
Valtiolla pysytetystä omaisuudesta noin 58 % on rahavaroja ja vähän yli 40 % kiinteistöjä. Häviävän pieni osuus eli vain noin kaksi prosenttia valtiolla viimeisen kymmenen vuoden aikana pysytetystä omaisuudesta on ollut asuntoja tai museaalista omaisuutta. Esimerkiksi museaalista omaisuutta on pysytetty valtiolla viimeksi vuonna 2008.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

¹⁰⁵ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

¹⁰⁶ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

¹⁰⁷ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

KUVIO 4. Valtionperintöjen edelleenluovutusten jakautuminen vuonna 2016¹⁰⁸

Tilastollisesti keskimääräinen valtionperinnön jättäjä on naimaton nainen, joka on kuollessaan täyttänyt 80 vuotta. Kaupungissa asuvista valtionperinnön jättäjistä noin 67 % on naisia, kun taas maaseudulla jopa 75 %. Naimattomia perillisittä kuolleista on 74 %, kun seuraavaksi suurin osuus on naispuoleisia leskiä, joita on kaikkiaan noin 20 %:ssa valtionperintötapaauksista. Perittävistä 85 % on kuollessaan yli 70-vuotias ja nuorimmatkin ovat lähtökohtaisesti jo 60 vuotta täyttäneitä.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Valtiokonttorin tilastot 2007–2016

¹⁰⁹ Aarnio & Kangas 2009, 196

6 KUNTIEN KÄYTÄNNÖT

6.1 Asiantuntijahaastattelu

Maanantaiaamuna 2.10.2017 kävin haastattelemassa Heli Lahtista Lahden kaupungintalolla. Lahtinen on Lahden konsernipalveluiden lakimies ja muiden lakimiehen tehtäviensä ohessa vastaa myös Lahden kaupungin valtionperintöasioista. Keskustelimme Lahtisen kanssa yleisesti valtionperinnöstä, sen hakemisesta ja vastaanottamisesta kaupungin sisäisesti sekä saatujen varojen käyttämisestä Lahden kaupungin näkökulmasta. Haastattelun pohjana käytetyt kysymykset ovat työn liitteenä (Liite 2). Sain lisäksi Lahtiselta käytettäväksi Lahden kaupungin sisäistä materiaalia jäämistöjen käsittelyprosessista ja käytötarkoituksista.

6.1.1 Käsittelyprosessi

Kun Lahdelle ilmoitetaan mahdollisuudesta hakea perillisittä kuolleen perintöä Valtiokonttorilta, kirjaamoon saatu ilmoitus kuitataan ja merkitään vastaanotetuksi. Ilmoituksen perusteella valtuutettu pesähoitaja toimittaa yleensä perittävän perukirjan automaattisesti kaupungille. Jos näin ei tapahdu, perukirja pyydetään toimittamaan. Perukirjan pohjalta kaupunginlakimies ja hyvinvointijohtaja valmistelevat osallisuuden ja hyvinvoinnin jaostolle päätösesityksen, otetaanko ilmoitettu perintö vastaan. Tämän jälkeen jaosto käsittelee asiaa ja tekee esityksen perusteella päätöksen, haetaanko perintöä.¹¹⁰

Perintöä ei haeta esimerkiksi silloin, jos pesän velkojen katsotaan olevan varoja suuremmat, muissa tapauksissa kuitenkin yleensä aina. Jaosto päättää samalla kerralla myös, mihin käyttötarkoitukseen perintöä haetaan. Käyttökohdetta ei kuitenkaan määritellä tarkkarajaisesti, jotta kaupungille jää mahdollisen positiivisen edelleenluovutus päätöksen jälkeen enemmän liikkumavaraa varojen kohdentamiselle. Jaoston tekemän päätöksen perusteella kaupunginlakimies tekee lähetteen, johon liitetään pöytäkirjanote jaoston päätöksestä, ja lähettää sen Valtiokonttorille hakemukseksi.¹¹¹

¹¹⁰ Lahden kaupunki 2017a; Lahtinen 2017

¹¹¹ Lahden kaupunki 2017a; Lahtinen 2017

Myönteisen päätöksen jälkeen valtuutettu pesähoitaja tekee päätöksen perusteella selvitukset sekä suorittaa tarvittavat realisointitoimenpiteet, mikäli pesähoidosta aiheutuneiden kulujen kattamiseen tarvitaan rahaa. Selvityksen jälkeen hän toimittaa lopputilityksen kaupunginlakimiehelle. Tämä käy tilityksen läpi ja tilanteen mukaan joko hyväksyy sen sellaisenaan taikka pyytää tarvittavaa lisäselvitystä. Kun lopputilitys on hyväksytty, rahavarat tilitetään kaupungin pankkitilille.¹¹²

Perinnön tilityksen jälkeen kaupunginlakimies, johdon assistentti, kaupungin rahoituspalvelut ja laskenta pitävät palaverin, jossa päivitetään kaupungin tietoihin perukirjan mukaiset kuolinpesään kuuluvat osakkeet ja kiinteistöt sekä tilityksen mukainen rahamäärä. Kaupungille tulleet osakekirjat pääsääntöisesti säilytetään kaupungilla, mutta kaupunginjohtajan tekemän viranhaltijapäätöksen perusteella osakkeet voidaan myös myydä eteenpäin.¹¹³

Asunto-osakkeet ja kiinteistöt taas realisoidaan aina. Kaupunginlakimies ilmoittaa kaupungin tekniselle ja ympäristötoimialalle saatujen asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen tiedot sekä luovuttaa heidän hoidettavakseen näiden myynnin. Teknisen ja ympäristötoimialalta valtuutetut maankäyttöinsinööri, asuntoasiain päällikkö ja kaupungeingeodeetti hoitavat kiinteistöjen osalta tarvittavat lainhuudatusasiat ja antavat valtuutetulle kiinteistönvälittäjälle toimeksiannon asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen myynnistä. Asunto-osakkeiden myyntiin haetaan tarvittaessa valtuutus kaupungin konserni- ja tilajaostolta.¹¹⁴

Perillisittä kuolleiden perintövarojen käyttöä valvoo hyvinvointijohtaja. Rahojen käyttö perustuu anomukseen tai muuhun mahdollisesti sovittuun menettelyyn, jossa toimija esittää perinnön käyttötarkoitukseen liittyvän kohteen, johon varoja halutaan kohdistaa. Anomukset toimitetaan hyvinvointijohtajalle, joka tekee päätöksen käytön hyväksymisestä. Käytöstä aiheutuvat veloituslaskut tulee niin ikään esittää hyvinvointijohtajan hyväksyttäväksi. Tämän jälkeen kaupunginlakimies vielä tarkistaa laskujen oikeellisuuden. Jäämistön käytöstä pidetään erillistä kirjaa sekä menojen ja tulojen osalta, joka päivitetään vuoden viimeisenä päivänä ja täsmätään kaupungin kirjanpitoon. Kun jäämistön varat on

¹¹² Lahden kaupunki 2017a

¹¹³ Lahden kaupunki 2017a

¹¹⁴ Lahden kaupunki 2017a; Lahtinen 2017

käytetty kokonaisuudessaan, perinnön tiedot arkistoidaan ja poistetaan kaupungin aktiivisista asioista.¹¹⁵

Valtionperintöjen määrä vaihtelee vuosittain ja Lahteen on viimeisten vuosien aikana osunut vaihtelevasti kolmesta kahteenkymmeneen perintöä vuodessa. Lahti on saanut myös suhteellisesti paljon valtionperintöjä, joista edelleenluovuttamispäätöksen on tehnyt valtioneuvosto: viimeisen viiden vuoden aikana Lahteen on tullut neljä tällaista perintöä. Keskimäärin kaupungin saamien valtionperintöjen varallisuusmäärät liikkuvat parista tuhannesta eurosta muutamaan kymmeneentuhanteen euroon, kun taas vuosittainen saatujen valtionperintöjen yhteismäärä vaihtelee noin 500 000 euron ja 3 000 000 euron välillä.¹¹⁶

6.1.2 Käyttötarkoitukset

Lahti kohdistaa valtionperintöinä saadut varat pääasiassa erilaisiin sosiaalisiin tarkoituksiin. Valtaosa perinnöistä käytetään vanhusten ja ikääntyvien hyvinvointiin esimerkiksi tuottamalla toimintakykyä tukevia palveluita alentuneesti toimintakykyisille ikääntyneille, turvaamalla ikääntyneiden ja ikääntyvien kotona asuminen, kehittämällä psykogeriatrinen eli vanhuspsykiatrian potilaiden virkistystoimintaa, hankkimalla vanhusten liikuntaan sopivia kuntoiluvälineitä sekä tukemalla ikääntyneiden sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä ja torjumalla heidän yksinäisyyttään.¹¹⁷

Vanhusten lisäksi myös lapset, nuoret ja lapsiperheet sekä erilaiset tukea tarvitsevat erityisryhmät kuten romanit, vankilasta vapautuneet ja vammaiset on nimetty usein valtionperinnön käyttökohteen edunsaajiksi. Näissä tilanteissa perinnölle on esitetty käyttökohdeksi esimerkiksi lastenkotihoidon perheiden retkien, harrastusten ja vapaa-ajantoiminnan tukeminen, ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö, erityisnuorisotyön toiminnan tukeminen sekä sosiaalista ja psykososiaalista tukea, kuntoutusta ja apua tarvitsevien erityisryhmien tukeminen ja osallisuuden lisääminen.¹¹⁸

¹¹⁵ Lahden kaupunki 2017a

¹¹⁶ Lahtinen 2017

¹¹⁷ Lahden kaupunki 2017b

¹¹⁸ Lahden kaupunki 2017b

Muita sosiaalitoimialan kohteita, joihin Lahti on vuoden 2017 aikana nimennyt valtionperintönä saatuja varoja käytettävän, ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen asiakaspalvelun kehittäminen, omaishoitajien tukeminen virkistykseen, koulutuksen ja vertaisryhmätoiminnan tukemisen ja tukihenkilöiden hankinnan keinoin, ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö, paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden palveluiden kehittäminen avoterveydenhuollossa sekä matalan kynnyksen terveys- ja hyvinvointipisteen perustaminen ja alkuvaiheen ylläpito. Myös kaupungin asukkaiden osallisuuden lisäämiseen on käytetty varoja esimerkiksi kohdistamalla perintörahoja aikuisväestön osallisuuden lisäämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä pitkäaikaisasunnottomien tukemiseen ja osallisuuden edistämiseen.¹¹⁹

6.2 Kuntakysely

Halusin saada työhöni asiantuntijahaastattelujen ja lainopin rinnalle myös enemmän käytännön näkökulmaa asiasta. Siksi päädyin teettämään kuntakyselyn, jolla kartoittaisin eri kuntien käytäntöjä valtionperintötapauksissa.

Kuntakyselyä suunnitellessani, oli minun arvioitava, mitkä asiat minua työni näkökulmasta kiinnostivat eli mitä asioita kyselyssä olisi syytä selvittää sekä mille kunnille kysely oli mielekästä lähettää. Työni aiheen kannalta keskeisin kysymys oli, miten kunnat tekevät päätöksen ensinnäkin Valtiokonttorin ilmoittaman perinnön hakemisesta ja toiseksi sen hyödyntämisestä kunnan sisäisesti. Valtiokonttorin lakimiehen haastattelun jälkeen aloin myös pohtia enemmän sitä, miten kunnat itse valvovat saadun perinnön käyttöä ilmoitettuun käyttötarkoitukseen, kun valvonta on kunnan harteille jätetty. Lisäksi tutkimukseni aikana minua oli alkanut kiinnostaa, kuka kunnassa on yleensä se henkilö, joka vastaa kunnalle tulevista valtionperintöasioista.

Valitessani kuntia, joille halusin kyselyn lähettää, oli minun huomioitava monia eri tekijöitä. Ensinnäkin, koska en tiennyt, mitkä kunnat olivat saaneet valtionperintöä viime vuosina, jouduin valitsemaan kunnat ”sokkona”. Tämän vuoksi päädyin lähettämään kyselyn suurimmille kunnille, sillä näihin oli todennäköisemmin osunut enemmän valtion-

¹¹⁹ Lahden kaupunki 2017b

perintötapauksia, jolloin kuntaan on jo muodostunut jokin vakiintunut käytäntö asian hoitamiseksi. Näin ollen rajasin esimerkiksi perillisittä kuolleiden jäämistöihin kuuluvien kiinteistöjen sijaintikuntina usein esiintyvät mökkikunnat pois.

Toisekseen, aikataulukysymysten vuoksi, päätin pitää haastateltavan kuntamäärän hillittynä, jotta kyselytuloksia olisi myös helpompi hallita ja hyödyntää. Näin ollen päädyin toteuttamaan kyselyn Suomen kolmenkymmenen väkiluvullisesti suurimman kunnan kesken pois lukien Lahden kaupunki, jonka käytännöistä tiesin jo Heli Lahtisen kanssa käydyn asiantuntijahaastattelun perusteella.

Toteutin kyselyn sähköpostitse lähettämällä kolmen kysymyksen kyselyni kunkin kunnan kirjaamon tai kunnan yleiseen sähköpostiin. Vastausaikaa kyselyyn vastaamiseen asetin puolitoista viikkoa. Kaikkiaan kahdestakymmenestäyhdeksästä kunnasta, jolle lähetin kyselyni (liite 4), kahdeksastatoista sain vastauksen annetun määräajan puitteissa. Vastausprosentti oli näin ollen noin 62 prosenttia, mikä oli erittäin hyvin omiin odotuksiini nähden.

6.2.1 Vastuualue

Kyselyn perusteella voidaan havaita, että suurimmassa osassa kyselyyn vastanneista kunnista valtionperintöasioista vastaa ja niitä hoitaa kunnan lakiasiantuntija tai -osasto eli esimerkiksi kaupungin lakimies tai konsernihallinnon lakipalvelut. Heidän vastuullaan oli valtionperintöasioiden hoitaminen yli 72 % tapauksista. Muita mainittuja toimijoita olivat kunnan hallintojohtaja, joka vastasi valtiokonttorisaantojen hoitamisesta noin 16,6 % kunnista. Yksittäiset maininnat saivat lisäksi myös kunnan konsernipalvelut ja talousarviopäällikkö.

Yleisesti oli havaittavissa, että vaikka kunnalla olikin yleensä yksi nimetty toimija, joka ensisijaisesti vastasi valtionperintöasioiden valmistelusta eli esimerkiksi perinnön hakemisesta ja käytännön järjestelyistä, taustalla oli useita tekijöitä, jotka tekivät oman osansa perinnön hakemisessa ja päätöksenteossa. Esimerkiksi, vaikka kaupungin lakimies valmisteli asiaa, oli tosiasiallinen toimivalta kaupunginjohtajalla tai kaupunginhallituksella, jolle kaupungin lakimies esitti tekemänsä suunnitelman perinnön hakemisesta. Yhdessä kunnassa kunnan hallintojohtaja ja lakiasiantuntija tekivät perintöasioiden käsittelyn

osalta yhteistyötä siten, että hallintojohtaja ohjaa valtionperintöasian käsittelyä ja lakiasiantuntija seuraa prosessin etenemistä ja reagoi tarpeen mukaan, jotta kunnan etu tulee valvottua. Jos kuolinpesään kuuluu muuta omaisuutta kuin rahaa, tämän omaisuuden, esimerkiksi kiinteistön, realisointi kuuluu usein erillisille kunnassa toimivaltaiselle viranhaltijalle esimerkiksi kunnan tilapalveluille. Myös perinnön käyttötarkoituksesta usein kysytään kyselyn tulosten perusteella siltä toimivaltaiselta elimeltä, jonka toimialaan perinnön käyttötarkoitus kuuluu.

6.2.2 Päätöksenteko

Kuntien käytännöt valtionperintöjen hakemisesta sekä siihen liittyvästä päätöksenteosta poikkeavatkin taas huomattavasti enemmän toisistaan kuin valtionperinnöstä vastaavien vastuuhenkilöiden osalta.

Kahdeksastatoista kahdeksan kuntaa kertoi, että varsinaisen päätöksen valtionperinnön hakemisesta sekä sen käytöstä kunnassa tekee kunnanhallitus. Yleensä se, kenen vastuulle valtionjäämistöasioiden hoitaminen kunnassa kuuluu, valmistelee esityksen hakemusasiasta kunnanhallitukselle, joka sen pohjalta tekee lopullisen päätöksen. Tästäkin kaavasta toki löytyy kuntien omia variaatioita.

Esimerkki edellä esitetystä tyypillisestä kaavasta poikkeavasta menettelystä löytyy Jyväskylältä, missä päätöksen tekeminen perinnön hakemisesta sekä hakemuksen sisällöstä kuuluvat kaupunginjohtajan tehtäviin. Kaupunginjohtajan päätöksen perusteella kaupungin konsernihallinnon lakipalvelut tekevät itse hakemuksen Valtiokonttorille. Päätöksen perinnön käyttötarkoituksesta ja tietylle toimialalle kohdentamisesta tekee vuorostaan kaupunginhallitus. Toimiala, jolle perintö kohdennetaan, taas tekee lopullisen vastaanottopäätöksen. Vastaanottopäätöksellä toimiala valitsee virkamiehen, jonka valtuuttaa käyttämään perinnön haettuun tarkoitukseen ja hoitamaan siihen liittyvät käytännön asiat.

Viidessä kunnassa päätöksenteko kuului kunnanjohtajan toimivaltaan. Tämä käytännössä tarkoitti vastausten perusteella usein sitä, että perinnön hakemisen valmisteleva toimija teki kunnanjohtajan esityksestä hakemuksen Valtiokonttorille, jonka kunnanjohtaja alle-

kirjoitti. Joissain tapauksissa valmistelija saattoi tehdä päätöksen tosiasiassa lähes itsenäisesti, mutta näennäinen päätöksentekovalta kuului kunnanjohtajalle, sillä tämä allekirjoitti hakemuksen ja näin antoi sille hyväksyntänsä.

Neljä kuntaa ilmoitti, että päätöksen perinnön hakemisesta ja käyttötarkoituksesta tekee asiaa valmisteleva toimija eli yleensä kunnan hallintojohtaja tai kaupunginlakimies. Tällaisen päätöksen taustalla usein kuitenkin oli jo ennalta määritelty käytäntö, että esimerkiksi kaikkia ilmoitettuja perintöjä haetaan ja hakemuksella käyttötarkoitukseksi esitetään jokin ennalta päätetty kohde. Usein valmistelija myös saattoi keskustella esimerkiksi kunnan johtoryhmän kanssa perinnön käyttötarkoituksesta. Kuitenkin yhdestä kunnasta kerrottiin, että kaupunginlakimies tekee päätöksen perinnön hakemisesta itsenäisesti ja vasta mahdollisen Valtiokonttorin myönteisen päätöksen jälkeen kaupunginlakimies antaa päätöksen tiedoksi kaupunginhallitukselle.

Puolet kunnista erikseen mainitsi hakevansa Valtiokonttorin ilmoittamaa valtionperintöä pääsääntöisesti aina. Useilla kunnilla tästä oli kunnan johtosäännössä erillinen maininta eli kunnassa asiasta vastuussa oleva toimija hakee ilmoitettua omaisuutta aina, kun pesästä on jäämässä säästöä valtuutetun pesähoitajan palkkion jälkeen.

6.2.3 Käyttötarkoitukset

Käyttötarkoitukseksi kunnat nimesivät useimmiten sosiaali- ja terveystoimialalla toimivan kohteen. Usein mainitut käyttötarkoitukset liittyivät vanhusten hyvinvointiin: perintöjä on kunnissa kohdistettu esimerkiksi ikäihmisten virkistysrahastoon, vanhusten käytössä olevien tilojen vuokriin, vanhusten asuinolojen parantamiseen ja kotona asumisen edistämiseen sekä vanhusten virkistystoimintaan. Muita esitettyjä sosiaalisia käyttötarkoituksia olivat esimerkiksi järjestöjen avustaminen, lasten ja nuorten varhaisen tukitoiminnan palvelut ja toimenpiteet sekä niiden kehittäminen, lasten, nuorten ja lapsiperheiden tukeminen, pakolaisten asutus ja kotoutus, vammaisten virkistystoiminta ja nuorten syrjäytymisen estäminen. Vähemmän perintöjä kohdistetaan kulttuuritoimialan toimintoihin, mutta esimerkiksi Hämeenlinna kertoi, että kunnan saamaa valtionperintöä on luovutettu myös osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseen kulttuurin ja taiteen keinoin.

Muutama kunta kertoi, että heillä on käytössään lahjoitusrahasto, johon myös valtionperinnöt ohjataan. Rahastosta varoja ohjataan eteenpäin hakemuksessa esitettyyn tarkoitukseen rahaston sääntöjen mukaisella tavalla. Useimmat kunnat kuitenkin esittivät, että käyttötarkoituksesta keskustellaan aina sekä kunnan sosiaali- ja terveystoimialan että kasvatus- ja sivistystoimialan kanssa, jotka saavat esittää omia tarpeitaan ja ehdotuksia omaisuuden käytölle ja toimivaltainen elin tekee päätöksen esitysten ja tilannekohtaisen harkinnan perusteella. Näin toimitaan esimerkiksi Rovaniemellä, jossa Valtiokonttorille lähetettävä hakemus perillisittä kuolleen omaisuudesta kirjoitetaan niin väljästi, että kunta voi päättää käyttötarkoituksen perinnölle lopullisen päätöksen saatuaan. Tällöin kunnalle jää enemmän liikkumavaraa joustaa perinnön kohdentamisessa kulloisenkin tilanteen mukaan.

6.2.4 Valvonta

Kolmasosa kunnista kertoi, että valtionperintönä saatu varallisuus ohjataan jonkinlaiseen rahastoon. Näistä suurimmalla osalla oli joko yksi lahjoitusrahasto, johon myös kaikki perintövarat ohjataan tai esimerkiksi erilliset sosiaali- ja terveystoimen sekä kulttuuritoimen lahjoitusrahastot, joista asianomaiset toimialat huolehtivat. Lisäksi esimerkiksi Lohjalla jokaiselle perinnölle perustetaan oma rahasto, joka annetaan asianomaisen lautakunnan hoidettavaksi. Näin lautakunta valvoo, että rahaston varoja käytetään Valtiokonttorille ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Näillä rahastoilla on myös oma kirjanpito, jolla voidaan varmistua varojen asianmukaisesta käytöstä.

Rahastoissa olevien varojen käytöstä on yleensä säädelty rahaston säännöissä. Säännöt määrittävät miten ja mihin varoja on mahdollista käyttää. Jos rahasto kuuluu selkeästi jonkin kunnan toimialan tai lautakunnan vastuualueelle, tämä toimija valvoo perinnön käyttöä. Joissain tapauksissa tällä toimijalla on myös mahdollisuus päättää, mihin kohteisiin se haluaa perintöä kohdistaa sen käyttötarkoituksen asettamissa puitteissa. Yleisesti rahastojen toimintaa valvoo lisäksi myös tilintarkastaja. Myös muut sisäisen ja ulkoisen valvonnan keinot ovat mahdollisia.

Viidestä kunnasta saadun tiedon mukaan kunta valvoo perintövarojen käyttöä kunnan taseella. Näistä viidestä useimmat ilmoittivat perustavansa jokaiselle perinnölle oman tase-

tilin, joita hallinnoi tavallisesti kyseisen toimialan johtava viranhaltija tai toimialan johtoryhmä. Nämä elimet valvovat, että varoja käytetään vain aiottuun käyttötarkoitukseen ja tästä usein vielä raportoidaan erikseen asianomaiselle lautakunnalle. Tasetilien käyttöä valvovat myös kunnan tilintarkastajat. Pari kuntaa ilmoitti, ettei kuolinpesille ole perustettu erillisiä tasetilejä vaan käyttöä seurataan taseelta kirjanpidon keinoin ja tilintarkastaja varmistaa varojen oikean käytön.

Kahdessa kunnassa perintövarat suunnataan suoraan sille toimialalle, johon perinnön käyttötarkoitus on ilmoitettu kuuluvaksi Valtiokonttorille tehdyssä hakemuksessa. Vastanottavalle toimialalle tai muulle taholle on näin annettu valta hallinnoida perintövaroja ja käyttää niitä sopiviksi katsomiinsa kohteisiin. Heille on samalla myös siirretty vastuu huolehtia esimerkiksi varojen käyttöön liittyvästä laskujen maksusta ja perinnön käyttökohteiden tarkoituksenmukaisuudesta. Kaupungin sisäinen tarkastus voi kuitenkin valvoa tarvittaessa varojen kohdentamista ja muuta käyttöä.

Kuntien vastauksissa oli mahdollista havaita suurta vaihtelevuutta. Osa kunnista ei eritellyt tarkemmin, miten varojen käyttöä valvotaan. Heidän vastauksissaan saatettiin esimerkiksi kertoa ainoastaan, että perintö käytetään Valtiokonttorille ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. Joistain kunnista taas sain hyvinkin tarkan selvityksen, millainen valvontakäytäntö heillä on käytössään. Esimerkiksi eräästä kunnasta kerrottiin, etteivät he siirrä perintövaroja suoraan toimialan käytettäväksi, vaan rahat tuloutetaan kunnan pankkitilille. Sieltä niiden käyttöä kuitenkin seurataan erilliskirjanpidossa. Perinnölle muodostetaan samalla myös oma velkatili kunnan taseelle kirjanpidollista seuranta varten ja tämän tasetilin kautta toimiala käyttää perintövaroja aiottuun käyttötarkoitukseen. Lisäksi tätä prosessia valvoo ulkoinen tilintarkastaja, joka vuosittain tarkistaa perinnön käytön Valtiokonttorille ilmoitettuun käyttötarkoitukseen nähden.

7 POHDINTA

Kuntien käytännöt liittyen valtionperintönä saatuihin perillisittä kuolleiden jäämistöihin poikkeavat monilta osin melko merkittävästi toisistaan. Yhtenäisin linja kunnilla tuntuu olevan siinä, kuka kunnassa vastaa jäämistösaannoista ja niiden valmistelusta esimerkiksi päätöksentekoa varten. Yleensä kunnat ilmoittivat kaupunginlakimiehen vastaavan näiden asioiden hoitamisesta kunnassa. Satunnaiset maininnat saivat myös hallintojohtaja, talousarviopäällikkö sekä kunnan konsernipalvelut.

Toimivaltainen elin kunnassa perillisittä kuolleen omaisuuden hakemisen sekä edelleenluovutuksen päättämisen osalta aiheutti enemmän hajontaa kuntien välillä verrattuna vastuuhenkilötietoon. Useimmiten päättäväksi toimijaksi ilmoitettiin kaupungin- tai kunnanhallitus noin 47 %:n osuudella vastauksista, mutta myös kaupunginjohtaja noin 30,5 %:n osuudella ja hallintojohtaja lopulla reilulla 22 %:lla olivat kuntien vastausten perusteella merkittäviä toimijoita.

Eniten eroavaisuuksia kuntien välillä löytyi kuntien valvontakeinoista, sillä vaikka varojen siirtäminen rahastoon oli suosituin tapa valvoa valtionperintöjen oikeaa käyttötarkoituksen mukaista kohdistamista, tällaista toimintaa harjoitettiin vain kolmasosassa vastanneista kunnista. Seuraavaksi suosituin vastaus eli oman tasetilin luominen perinnölle tai muu vastaava kunnan taseelta tapahtuva valvontatoimi muodosti vain hiukan yli 22 % vastauksista. Muita mainittuja valvontakeinoja oli lähes niin monta kuin oli vastanneita kuntiakin.

Vaikka tekemäni kyselyn tuloksena saadut vastaukset antavat jonkinlaista kuvaa kuntien käytännöistä, vastaavat ne kuitenkin vain pientä osaa Suomen kaikista 311 kunnasta, sillä vastanneita oli noin 6% Suomen kaikista kunnista.¹²⁰ Tämä on otettava huomioon tuloksia tarkasteltaessa. Lisäksi toteuttamani kysely oli osoitettu vain väkiluvun perusteella suurimmille kunnille, joka varmasti myös osaltaan vaikutti tulokseen.

On kiinnostavaa pohtia, miten paljon enemmän vastaukset kuntien käytännöistä valtionperintöasioiden osalta olisivat eronneet toisistaan, jos kyselyssä olisi ollut mukana myös

¹²⁰ Valtiovarainministeriö, Kuntien lukumäärä ja vireillä olevat muutokset.

pienempiä kuntia. Näillä kun ei todennäköisesti ole yhtä vakiintuneita malleja valtionperintöasioiden hoitamiseen kuin suuremmilla kunnilla, vaikka suuremmissakaan kunnissa työskentely jäämistösaantojen kanssa tuskin aivan jokapäiväistä on. Tällöin vastaukset olisivat saattaneet tuoda enemmän perspektiiviä sekä jopa mahdollista vastakkainasettelua pienten ja suurten kuntien kesken.

Tekemäni tutkimuksen perusteella en pysty aukottomasti sanomaan, olisiko kuntien käytäntöjä yhtenäistämään tarpeellista tehdä jonkinlainen ohjeistus. Vaikka kuntien vastaukset erosivatkin osittain hyvinkin paljon toisistaan, joka osaltaan puhuisi ohjeistuksen puolesta, ei tutkimukseni kattanut kuin pienen osan kunnista. Toisaalta on myös pohdittava sitä, mikä on ohjeistuksesta saatu hyöty eli mitä sillä haluttaisiin saavuttaa.

Mahdollista ohjeistusta tehdessä olisi todennäköisesti syytä tutkia kuntien käytäntöjä lisää myös pienempien valtionperintöä saaneiden kuntien osalta, jotta saataisiin enemmän kokemuspohjaa ja tietoa jo olemassa olevista käytännöistä. Pienempien kuntien osalta on kuitenkin syytä ottaa huomioon pienemmän kunnan resurssit ja mahdollisuudet suurempien kuntien vastaaviin verrattuna.

Ohjeistusta varten olisi myös tarpeellista pohtia, mitkä ovat tosiasiaissa ne osa-alueet, joiden yhtenäistäminen olisi tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi se, kenen vastuulle valtionperintöasioiden hoitaminen ja valmistelu kunnassa annetaan, voisi jatkossakin olla kunnan vapaasti päätettävissä. Näin kunta voisi edelleen itse päättää, minkä tahon katsoo sopivimmaksi hoitamaan tehtävää kunnan omasta näkökulmasta. Toimivaltaisen päätöksentekuelimen valinta olisi todennäköisesti myös syytä jättää kunnan itsensä päätettäväksi. Toisaalta taas tekemäni kysely jo osoitti, että eniten eroavaisuuksia aiheutti perintövarojen oikean käytön valvonta kunnassa, joten tämän osa-alueen yhtenäistämistä ohjeen kautta olisi ainakin syytä pohtia.

Mahdollisesta ohjeistuksesta tuskin tulee lailla säädelyä pakottavaa käytäntöä, vaan enemmänkin esimerkinomainen toimintamalli eli esitetään mahdollinen toimintatapa, jota suositellaan käytettäväksi. Itse ohjeistuksen antaminen aiheuttaa myös kysymyksiä. Millä taholla on intressi siihen, että kuntien käytännöt olisivat yhtenäisemmät ja mikä olisi tämä taho, joka mahdollisen ohjeistuksen antaisi? Kuuluisiko vastuu esimerkiksi Valtiokonttorille, valtuutetulle pesähoitajalle tai muulle toimijalle? Annettaisiinko oh-

jeistus kunnalle samalla, kun sille ilmoitetaan haettavissa olevasta perinnöstä vai esimerkiksi positiivisen päätöksen yhteydessä? Toisaalta on taas mietittävä, onko ohjeistuksen antamiseen ylipäättään olemassa resursseja tai mahdollisuuksia. Jatkotutkimusaiheeksi ehdotankin tutkimaan mahdollisen yhtenäistämisohjeen edellytyksiä edellisen pohdinnan pohjalta.

Kuntien käytäntöjen lisäksi halusin työssäni tutkia, onko perillisittä kuolleiden ja valtionperintötapausten yleisyyden kehityksessä tapahtunut mainittavaa muutosta suuntaan tai toiseen. Tutkitulla aikavälillä ei kuitenkaan ollut havaittavissa sellaista huomattavaa kehitystä, jonka perusteella voitaisiin luotettavasti tehdä johtopäätöksiä ilmiön yleisyyden muutoksesta, mutta tilastot kuitenkin antoivat osviittaa tästä kehityksestä. Tilastotietojen perusteella voidaankin sanoa, että viimeisen kymmenen vuoden aikana on mahdollista havaita hienoista kasvua valtionperintötapausten määrässä.

Perillisittä kuolleiden määrän kehitystä tulevaisuudessa on lähes yhtä vaikea arvioida. Toisaalta, kun ihmiset elävät entistä pidempään ja hankkivat entistä vähemmän lapsia, on helppo kuvitella, että perillisittä kuolleiden määrä tulisi kasvamaan tulevaisuudessa. Kuitenkin tietoisuus testamentin tekemisen merkityksellisyydestä lisääntyy jatkuvasti, minkä perusteella voisi uskoa, että ihmiset entistä useammin myös määräisivät omaisuudestaan jälkisäädöksellä varsinkin tilanteissa, joissa ihmisellä ei lakimääräisiä perillisiä ole.

Jos perillisittä kuolleiden määrä tulee lisääntymään jatkossa, on mielenkiintoista pohtia, onko esimerkiksi isojen kaupunkien tulevaisuudessa mahdollista jopa budjetoida kaupungille tulevia perintövaroja jo etukäteen ennen kuin tällaista perintöä on ylipäättään kaupungille ilmoitettu.

Kokonaisuudessaan katsoisin, että työni vastasi sille asetettuihin kysymyksiin. Vaikka kaikkiin ongelmiin ei ollutkaan mahdollista antaa yksiselitteistä vastausta näin suppean tutkimuksen perusteella, antoi työni kuitenkin osviittaa aiheeseen ja eväitä mahdollisia seuraavia syventäviä tutkimuksia varten. Työ vastasi myös omiin odotuksiini ja esimerkiksi kuntakyselyn perusteella saadut vastaukset kuntien käytännöistä antoivat paremman ja todennukaisemman kuvan todellisista käytännöistä kuin alun perin osasin toivoa.

LÄHTEET

Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. Suomen jäämistöoikeus: I. Perintöoikeus. 5. painos. Helsinki: Talentum.

Aarnio, A. & Kangas, U. 2010. Perhevarallisuus-oikeus. Helsinki: Talentum.

Aarnio, A. & Kangas, U. 2015. Suomen jäämistöoikeus: II. Testamenttioikeus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Aarnio, A., Kangas, U., Puronen, P. & Rabinä, T. 2011. Perunkirjoitus ja perinnön vero-seuraamukset. Helsinki: Talentum.

Asianajotoimisto Legistum Oy. Lesken oikeudet. Luettu 15.8.2017. <http://www.perunkirjoitus.fi/lesken-oikeudet/>

Boedeker, S. 2016. Kun muita ei enää ole. Valtion oikeus perillisittä kuolleen jäämistöön, omaisuuden hoitoprosessit ja edelleenluovutus. Liiketalouden koulutusohjelma. Oikeudellinen asiantuntijuus. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

HE 6/1964. Hallituksen esitys Eduskunnalle perintölainsäädännön uudistamisesta.

Kangas, U. 2012. Perhe- ja perintöoikeuden alkeet. 2. uudistettu painos. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. 1. painos. Helsinki: Talentum.

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T. & Valtonen, M. 2014. Juridiikan perusteet. 3-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kaskinen, H. 2013. Perinnönjaossa voi tarvita sukuselvitystä. Julkaistu 24.10.2013. Luettu 8.8.2017. <https://www.taloustaito.fi/SukuPerhe/Perinnot-ja-lahjat/Perinnonjaossa-voi-tarvita-sukuselvitysta/>

Kuntakyselyt. 2017. Luettu 13.10.2017.

Lahden kaupunki. 2017a. Jäämistöjen käsittelyprosessi. Sisäinen materiaali. Luettu 2.11.2017.

Lahden kaupunki. 2017b. Jäämistöjen käyttötarkoitukset 2017. Sisäinen materiaali. Luettu 2.11.2017.

Lahtinen, H. lakimies. 2017. Haastattelu 2.10.2017. Lahti. Haastattelija Valanta, M.

Lehtinen, T. 2016. Ennätyspotti perintörahoja valtiolle – suurin kuolinpesä oli 8,1 miljoonaa euroa. Helsingin Sanomat. Päivitetty 22.1.2016. Luettu 9.8.2017. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002881283.html>

Meloni, A. lakimies. 2017. Puhelinhaastattelu 2.10.2017. Haastattelija Valanta, M. Litteroitu. Tampere.

- Mikkola, T. 2010. Lesken asema jäämistö- ja vero-oikeudessa. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.
- Moliis, P. 2017. Perinnöille ei aina löydy ottajaa. Aamulehti. Julkaistu 9.7.2017. Luettu 5.10.2017.
- Norri, M. 2017. Perintö ja testamentti. Käytännön käsikirja. 7. painos. Helsinki: Alma.
- Oikeusministeriö. 2017. Ahvenanmaan itsehallinnon kehittäminen. Ahvenanmaa-komitean 2013 loppumietintö. Oikeusministeriön julkaisu 33/2017.
- Ossa, J. 2006. Perhe, perintö ja verotus. 1. painos. Helsinki: WSOYpro.
- Puronen, P. 2013. Näin teen perukirjan. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Tilastokeskus. 2017a. Arabia nousi kolmanneksi suurimmaksi vieraskieliseksi ryhmäksi. Julkaistu 29.3.2017. Luettu 11.10.2017. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2016/vaerak_2016_2017-03-29_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. 2017b. Kuolleet kuukausittain 2006–2016. Päivitetty 28.4.2017. Luettu 10.10.2017. http://tilastokeskus.fi/til/kuol/2016/kuol_2016_2017-04-28_tau_001_fi.html
- Valtiokonttorin tilastot. 2007–2016. Perillisittä kuolleiden jäämistöt 2007–2016. Luettu 10.10.2017.
- Valtiokonttori. 2016a. Julkaisut ja tilastot. Luettu 25.9. http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Tietoa_Valtiokonttorista/Julkaisut_ja_tilastot
- Valtiokonttori. 2016b. Perillisittä kuolleiden jäämistöt. Päivitetty 3.11.2016. Luettu 16.9.2017. http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Kansalaisille_ja_yhteisoille/Perillisitta_kuolleiden_jaamistot
- Valtiokonttori. 2017a. Perittävä ei ole tehnyt testamenttia. Päivitetty 30.8.2017. Luettu 16.9.2017. http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Kansalaisille_ja_yhteisoille/Perillisitta_kuolleiden_jaamistot/Perittava_ei_ole_tehnyt_testamenttia
- Valtiokonttori. 2017b. Valtiokonttori palvelee valtionhallintoa ja kansalaisia. Esite. Luettu 25.9.2017.
- Valtiokonttori. 2017c. Valtiokonttorin sopimuspesähoitajat. Päivitetty 18.1.2017. Luettu 21.9.2017. [http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Kansalaisille_ja_yhteisoille/Perillisitta_kuolleiden_jaamistot/Perittava_ei_ole_tehnyt_testamenttia/Valtiokonttorin_sopimuspesanhoitajat\(42759\)](http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Kansalaisille_ja_yhteisoille/Perillisitta_kuolleiden_jaamistot/Perittava_ei_ole_tehnyt_testamenttia/Valtiokonttorin_sopimuspesanhoitajat(42759))
- Valtiokonttori. Hakemus. Läheisen henkilön hakemus valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamiseksi. Luettu 3.10.2017. http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Tietoa_Valtiokonttorista/Lomakkeet/Lomakkeet_kansalaisille_ja_yhteisoille/Valtion_perintoasioiden_lomakkeet

Valtiokonttori. Esite. Valtion perintöasiat. Perillisittä kuolleiden jäämistöt. Luettu 4.9.2017. http://www.valtiokonttori.fi/fi-FI/Kansalaisille_ja_yhteisoille/Perillisitta_kuolleiden_jaamistot

Valtiovarainministeriö. Kuntien lukumäärä ja vireillä olevat muutokset. Luettu 4.11.2017. <http://vm.fi/kuntien-lukumaara>

Valtiovarainministeriö. Valtiokonttori. Luettu 25.9.2017. <http://vm.fi/valtiokonttori>

LIITTEET

Liite 1. Ilmoitus perillisittä kuolleesta henkilöstä.

VALTIOKONTTORI

ILMOITUS

1 (2)

ILMOITUS PERILLISITTÄ KUOLLEESTA HENKILÖSTÄ

Tämän ilmoituksen voitte tehdä vasta, kun perinnönjättäjästä on hankittu täydellinen sukuselvitys, josta selviää, että perinnönjättäjällä ei ole perillisiä.

Ketkä ovat perillisiä?

1. Rintaperilliset (perinnönjättäjän lapset)
2. Puoliso (avioliitto tai rekisteröity parisuhde)
3. Vanhemmat
4. Sisarukset ja näiden lapset
5. Isovanhemmat
6. Tädit, sedät ja enot
7. Toissijaiset perilliset (aiemmin kuolleen puolison isä, äiti, veli ja sisar sekä veljen tai sisaren lapset)

Jos sukuselvityksessä ei löydy perillisiä, perintö menee perintökaaren 5 luvun mukaan valtiolle. Valtion oikeutta perillisittä kuolleiden henkilöiden kuolinpesiin valvoo Valtiokonttori. Valtiokonttorilla ei ole oikeutta hoitaa muita kuin ilman perillisiä kuolleiden henkilöiden kuolinpesiä.

Perinnönjättäjä

Nimi	Henkilötunnus
Kuolinpäivä	Kotikunta

Ilmoittaja

Nimi	Puhelinnumero
Osoite	
Sähköpostiosoite	
Ilmoittajan suhde perinnönjättäjään (esimerkiksi edunvalvoja, kaukainen sukulainen, naapuri, muu, mikä?)	

Sörnäisten rantatie 13, Helsinki | PL 350, 00054 VALTIOKONTTORI
Puh. 0295 50 2000, Faksi 0295 50 3333, www.valtiokonttori.fi

(jatkuu)

VALTIOKONTTORI

ILMOITUS

Perinnönjättäjän omaisuus

Rahaa	
n.	euroa
Asunto	Kiinteistö
Kyllä ☐ Ei ☐	Kyllä ☐ Ei ☐
Varaton pesä ☐	Ei tietoa omaisuudesta ☐

Muita tietoja

Vakuutan, että perinnönjättäjästä on hankittu täydellinen sukuselvitys, josta ilmenee, että hänellä ei ole perillisiä.

Päiväys ja allekirjoitus

Ilmoitus lähetetään

Postiosoite	Valtiokonttori Perintöasiat PL 350 00054 Valtiokonttori
Sähköposti	kirjaamo@valtiokonttori.fi
Faksi	0295 50 3333
Käyntiosoite	Sörnäisten rantatie 13

Lisätietoja voi kysyä

Puhelin	0295 50 2000/Perintöasiat
Sähköposti	perintoasiat@valtiokonttori.fi

Liite 2. Haastattelukysymykset Heli Lahtinen, Lahden kaupunki

- 1) Mitä toimenkuvaasi kuuluu?
- 2) Valtiokonttorin tulee ilmoittaa perillisittä kuolleen kotikunnalle tai kiinteistön sijain-
tikunnalle, että omaisuutta olisi haettavissa. Miten tämä käytännössä tehdään?
 - a) Ilmoittaako Valtiokonttori vai kuolinpesää hoitamaan valtuutettu pesänhoitaja?
 - b) Kelle kunnassa ilmoitetaan? Onko ilmoittajalla (Valtiokonttori tai pesänhoitaja)
tieto, kuka kunnassa asiaa hoitaa? Mitä kautta ilmoitus tulee?
- 3) Perintökaaren voimaantulosta annetun lain (6 §) mukaan, jos perintö halutetaan luo-
vutettavaksi perittävän läheiselle tai kunnalle, siitä on tehtävä hakemus Valtiokontto-
rille vuoden kuluessa perittävän kuolemasta.
 - a) Missä vaiheessa ilmoitus tulee kunnalle haettavissa olevasta omaisuudesta?
Kuinka kauan perittävän kuolemasta on kulunut aikaa yleensä tässä vaiheessa?
- 4) Miten hakeminen käytännössä toimii? Perittävän läheisille on olemassa Valtiokont-
torin sivuilla lomake, jolla perintöä on mahdollista hakea.
 - a) Onko kunnille oma kaavake vai haetaanko perintöä vapaamuotoisesti? Millaisia
asioita hakemuksessa esitetään?
- 5) Omaisuuden luovuttamisen ehtona on, että kunta esittää hakemuksessaan sosiaalisen
tai kulttuuriin liittyvän käyttötarkoituksen perittävän omaisuudelle.
 - a) Millaisia käyttötarkoituksia Lahdella on ollut?
 - b) Mitä kunnalle tullee kiinteistöille tehdään?
 - c) Miten päätös edelleenluovutettavan omaisuuden käyttämisestä tehdään?
Kuka/ketkä päätöksen kunnassa tekevät?
 - d) Kuinka tarkasti kunta erittelee hakemuksella, mihin tarkoitukseen omaisuutta on
tarkoitus käyttää? Valvotaanko tämän toteutumista ja miten asetetut tarkoitukset
toteutuvat?
- 6) Onko hakuprosessi toimiva? Olisiko sitä kunnan näkökulmasta syytä muuttaa suun-
taan tai toiseen?
- 7) Kuinka nopeasti hakemuksen perusteella tehty päätös yleensä tulee tiedoksi kunnalle?
- 8) Hakeeko kunta kaikkia ilmoitettuja valtionperintöjä? Jos ei, millaisessa tilanteessa
omaisuutta ei haeta?
- 9) Paljonko Lahti vuositasonsa saa perintöjä (määrällisesti/euroissa)?
 - a) Miten nämä jakautuvat kiinteistöjen ja muun omaisuuden välillä?
 - b) Valtioneuvoston tekemiä päätöksiä valtionperintöjen edelleenluovuttamisista teh-
dään n.1-10/vuodessa. Onko näitä osunut Lahteen?

Liite 3. Haastattelukysymykset Anu Meloni, Valtiokonttori

- 1) Kuka yleensä on se taho, joka ilmoittaa Valtiokonttorille perillisittä kuolleesta henkilöstä?
- 2) Valtiokonttorin tulee ilmoittaa perillisittä kuolleen kotikunnalle tai kiinteistön sijaintikunnalle, että omaisuutta olisi haettavissa. Miten tämä käytännössä tehdään? Ilmoitetaako Valtiokonttori vai kuolinpesää hoitamaan valtuutettu pesänhoitaja?
 - a) Kelle kunnassa ilmoitetaan? Onko ilmoittajalla (Valtiokonttori tai pesänhoitaja) tieto, kuka kunnassa asiaa hoitaa? Mitä kautta ilmoitus tehdään?
- 3) Perintökaaren voimaannpanosta annetun lain (6 §) mukaan, jos perintö halutetaan luovutettavaksi perittävän läheiselle tai kunnalle, siitä on tehtävä hakemus Valtiokonttorille vuoden kuluessa perittävän kuolemasta.
 - a) Missä vaiheessa ilmoitus tulee kunnalle haettavissa olevasta omaisuudesta? Kuinka kauan perittävän kuolemasta on kulunut aikaa yleensä tässä vaiheessa?
- 4) Miten hakeminen käytännössä toimii? Onko hakemiselle aikaraja?
- 5) Kuinka kauan perittävän kuolemasta kestää siihen, että omaisuuden edelleenluovutuksesta tehdään päätös?
- 6) Miten päätökset omaisuuden edelleenluovutuksesta tehdään? Kuka/ketkä tekee päätöksen omaisuuden edelleenluovutuksesta?
- 7) Millä perusteella arvioidaan, missä suhteessa perillisittä kuolleiden omaisuutta luovutetaan hakemuksen tehneiden läheisten ja kuntien välillä? Onko paljon tilanteita, joissa läheiselle luovutetaankin kaikki omaisuus eikä kunnalle anneta mitään?
 - a) Kuka on yleensä se läheinen, joka perintöä hakee?
- 8) Jos perittävän kuolinpesässä on huomattavia rahavaroja, valtion on mahdollista pysyttää itsellään siitä osan.
 - a) Mitä tällä tarkoitetaan? Kuinka huomattavasta määrästä puhutaan ja minkä kokoinen prosentuaalinen osuus siitä pidetään valtiolla?
- 9) Miten arvioidaan, mitä omaisuutta pysytetään valtiolla? Kuka/ketkä arvioi? Millä perusteilla esim. kiinteistöjä pysytetään valtiolla?
- 10) Valvooko Valtiokonttori sitä, käyttäkö kunnat varoja ilmoittamaansa kohteeseen?

Liite 4. Kuntakysely

Hei,

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa oikeustradenomiksi ja teen paraikaa opin-
näytetyötäni perillisittä kuolleista ja heidän jäämistöjensä käsittelystä kunnissa.

Opinnäytetyötäni varten toivoisin, että voisitte vastata muutamaan kysymykseen koskien
perillisittä kuolleiden jäämistöjä, joita kuntanne on Valtiokonttorin ilmoituksen perus-
teella hakenut.

1. Kuka kunnassanne hoitaa valtionperintöasioita?
2. Miten kunta tekee päätöksen siitä, haetaanko ilmoitettua perintöä ja mihin sosiaaliseen
tai kulttuuriin liittyvään käyttötarkoitukseen haettava omaisuus kohdistetaan? Kuka tekee
pätöksen asiasta?
3. Miten kunta valvoo, että saatu omaisuus käytetään Valtiokonttorille ilmoitettuun käyt-
tötarkoitukseen?

Toivoisin vastausta mahdollisimman pian, mielellään kuitenkin viimeistään pe 13.10.
mennessä.

Tämän sähköpostin saa välittää eteenpäin henkilölle, joka asiasta kunnassa vastaa.

Kiitokset vastauksista jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin

Martta Valanta

oikeustradenomiopiskelija